

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
URED ZA REVIZIJU INSTITUCIJA U FBIH
SARAJEVO**

Ložionička 3, 71000 Sarajevo, Tel: + 387 (0)33 723 550, Fax: 716 400, www. vrifbih.ba, e-mail: urrevfed@bih.net.ba, vrifbih@vrifbih.ba

**IZVJEŠĆE O REVIZIJI FINANCIJSKIH IZVJEŠĆA
JAVNOG PODUZEĆA “HRVATSKE TELEKOMUNIKACIJE”
D.D. MOSTAR
ZA 2010.GODINU**

Broj: 06-2/11

Sarajevo, srpanj 2011. godine

UPRAVI JAVNOG PODUZEĆA „HRVATSKE TELEKOMUNIKACIJE“ D.D. MOSTAR**NEOVISNO REVIZORSKO MIŠLJENJE*****Predmet revizije***

Izvršili smo reviziju finansijskih izvješća Javnog poduzeća „Hrvatske telekomunikacije“ d.d. Mostar (u daljem tekstu – Društvo), bilance stanja sa stanjem na dan 31.12.2010. godine i pripadajuće bilance uspjeha, izvješća o promjenama u kapitalu i izvješća o novčanim tijekovima za godinu koja je završila na taj dan, te reviziju usklađenosti poslovanja sa propisima i pregleda značajnih računovodstvenih politika i drugih napomena uz finansijska izvješća.

Odgovornost rukovodstva za finansijska izvješća

Rukovodstvo je odgovorno za izradu i objektivnu prezentaciju ovih finansijskih izvješća sukladno Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja. Ova odgovornost obuhvata: uvođenje, primjenu i održavanje internih kontrola koje su važne za pripremu i objektivnu prezentaciju finansijskih izvješća koji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze nastale usljed korupcije, prijevare ili greške, odabir i primjenu odgovarajućih računovodstvenih politika i računovodstvene procjene koje su razumne u datim okolnostima. Rukovodstvo je takođe odgovorno za usklađenost poslovanja poduzeća sa važećim zakonskim i drugim relevantnim propisima.

Odgovornost revizora

Naša je odgovornost da izrazimo mišljenje o finansijskim izvješćima na osnovu obavljene revizije. Reviziju smo izvršili sukladno Zakonu o reviziji institucija u Federaciji BiH („Sl. novine Federacije BiH“ br: 22/06), INTOSAI revizijskim standardima i Međunarodnim standardima revizije. Ovi standardi nalažu da postupamo u skladu sa etičkim zahtjevima i da reviziju planiramo i izvršimo na način koji omogućava da se, u razumnoj mjeri, uvjerimo da finansijska izvješća ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, te da je poslovanje usklađeno sa važećim zakonskim i drugim relevantnim propisima.

Revizija uključuje provođenje postupaka u cilju pribavljanja revizorskih dokaza o usklađenosti poslovanja i iznosima koji su objavljeni u finansijskim izvješćima. Izbor postupaka zasnovan je na revizorskom prosuđivanju, uključujući procjenu rizika materijalno značajnih pogrešnih iskaza u finansijskim izvješćima, nastalim usljed korupcije, prevare ili greške. Prilikom procjene rizika, revizor razmatra interne kontrole koje su važne za pripremu i fer prezentaciju finansijskih izvješća, u cilju osmišljavanja revizorskih postupaka koji su odgovarajući u datim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja odvojenog mišljenja o efektivnosti internih kontrola. Revizija takođe uključuje ocjenu primijenjenih računovodstvenih politika i značajnih procjena izvršenih od strane rukovodstva, kao i ocjenu opće prezentacije finansijskih izvješća. Smatramo da su pribavljeni revizorski dokazi dovoljni i odgovarajući i da obezbjeđuju osnovu za naše revizorsko mišljenje.

Osnov za izražavanje mišljenja:

1. U 2010. godini stavljena je u funkciju nova centrala za mobilnu mrežu, kojom je zamijenjena dotadašnja, tehnološki zastarjela, a koja u značajnom iznosu nije bila otpisana. Iako su aktivnosti u svezi nabave centrale trajale nekoliko godina, na datum prethodnih bilanci nije se preispitivao ostatak vrijednosti i vijek uporabe centrale koja se zamjenjuje, shodno točki 51. MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema, niti je provedeno usklađivanje njene vrijednosti prema zahtjevima iz točke 9. i 59. MRS 36 – Umanjenje vrijednosti sredstava, radi čega mi ne možemo potvrditi da je vrijednost iste iskazane na datum bilance u iznosu od 21.324.427 KM realna, o čemu je šire pojašnjeno u točki 4.4. Izvješća;
2. Značajna neusklađenost utvrđena je kod obračuna i isplate plaća, obzirom da se obračun i dalje vrši za bruto satnicu utvrđenu Pravilnikom o radu i važećem kolektivnom ugovoru u iznosu od 5,88 KM, ali se isplata vrši za bruto satnicu utvrđenu Odlukom Uprave iz 2009. godine u iznosu od 5,60 KM, o čemu se još uvijek vodi sudski spor. Ishod spora je neizvjestan, kao i iznos ukupnih sredstava čiji je odliv moguć po ovom osnovu. Samo u 2010. godini,

razlika po istom osnovu u iznosu od 2.528.344 KM, iskazana kao rezerviranje, teretila je troškove poslovanja, što je pojašnjeno u točki 4.10. Izvješća.

3. Nismo se uvjerali da je status dva izvršna direktora nominirana ispred „HT“ d.d. Zagreb, usuglašen sa važećom zakonskom regulativom i da se plaće istima isplaćuju u iznosima utvrđenim od strane Nadzornog odbora, sukladno Zakonu o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija Federacije BiH i javnih poduzeća u većinskom vlasništvu Federacije BiH, a posebno ako se ima u vidu da su iste osobe, zbog angažmana na duži vremenski rok, prema članku 2. Zakona o porezu na dohodak, stekle status rezidenta Federacije BiH i samim tim postale obveznici poreza na dohodak. Stoga i ne možemo potvrditi pravilnost provedenih transakcija i računovodstvenih postupaka u svezi ispostavljenih računa naprijed navedenog strateškog partnera kojima su fakturirane naknade troškova za angažirane stručnjake, uključujući i plaće članova Uprave, sukladno Ugovoru o strateškoj suradnji iz 2008. godine. Prema prezentiranim podacima, po osnovu angažmana šest stručnjaka u 2010. godini fakturirano je 397.389 KM, od čega se iznos od 178.305 KM, odnosi na dva člana Uprave, izvršna direktora, imenovana na period od četiri godine. Ovi računi teretili su troškove poslovanja, na pozicijama usluga i rezerviranja, o čemu je šire pojašnjeno u točki 4.10. Izvješća;
4. Ne možemo potvrditi ni da su svi postupci dodjele ugovora o javnim nabavama dodjeljeni sukladno Zakonu o javnim nabavama BiH i njegovim provedbenim aktima. U svim revidiranim postupcima nije osigurana efikasnost i transparentnost. Ugovori vezani za marketinške aktivnosti dodijeljuju se agencijama, putem otvorenih postupaka, na temelju tenderske dokumentacije koja im to omogućava. Zbog načina definiranja, otežano je i praćenje realizacije ovih ugovora. Značajan broj ugovora i dalje se dodjeljuje putem pregovaračkog postupka bez objave obavještenja. Stoga i ne možemo potvrditi da su u svim slučajevima dodijele ugovora putem ovog postupka ispunjeni uvjeti iz članka 11. stav 4. točka 3. Zakona o javnim nabavkama BiH. Dodjelom ugovora u kojima u značajnom dijelu preovladavaju pregovarački postupci bez objave obavještenja, nije osiguran najefikasniji način korištenja sredstava, pravična i aktivna konkurencija među potencijalnim dobavljačima, nediskriminacija i transparentnost, što su osnovni principi i svrha navedenog zakona i njegovih provedbenih akata, o čemu je detaljno obrazloženo u točki 4.13. Izvješća.

Negativno mišljenje

Po našem mišljenju, zbog efekata koje na financijska izvješća imaju stavke navedene u prethodnom pasusu, financijska izvješća ne prikazuju istinito i objektivno, po svim bitnim pitanjima, financijski položaj Javnog poduzeća „Hrvatske telekomunikacije“ d.d. Mostar na dan 31.12.2010. godine, rezultate poslovanja i novčani tijek za godinu koja je završila na taj dan, sukladno Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja.

Financijsko poslovanje Javnog poduzeća „Hrvatske telekomunikacije“ d.d. Mostar u tijeku 2010. godine, za naprijed navedene kvalifikacije nije bilo usklađeno u svim materijalno značajnim aspektima sa važećom zakonskom regulativom.

Sarajevo, 01. srpnja 2011. godine

Zamjenik generalnog revizora

Branko Kolobarić, dipl. oec.

Generalni revizor

Dr. sc. Ibrahim Okanović, dipl. oec.

KAZALO

BILANCA STANJA NA DAN 31.12.2010. GODINE	1
BILANCA USPJEHA ZA RAZDOBLJE 01.01. – 31.12.2010. GODINE	2
IZVJEŠĆE O NOVČANIM TIJEKOVIMA ZA 2010. GODINU, ZAKLJUČNO SA 31.12.2010.	3
IZVJEŠĆE O PROMJENAMA U KAPITALU	4
ZA RAZDOBLJE KOJE ZAVRŠAVA NA DAN 31.12.2010. GODINE.....	4
1. UVOD	5
2. PREDMET, CILJ I OBIM REVIZIJE.....	5
3. REZIME DATIH PREPORUKA	6
4. NALAZ I PREPORUKE	7
4.1 Prethodno iskustvo sa klijentom i ostale kontrole nadležnih organa	7
4.2 Sustav internih kontrola	7
4.3 Planiranje i izvještavanje.....	9
4.4 Stalna sredstva	10
4.5 Potraživanja	12
4.6 Novac i novčani ekvivalenti	15
4.7 Obveze	16
4.8 Kapital.....	18
4.9 Prihodi.....	19
4.10 Rashodi	20
4.11 Financijski rezultat	25
4.12 Sudski sporovi	26
4.13 Nabave	26
5. KOMENTAR	28

BILANCA STANJA na dan 31.12.2010. godine

Pozicija	Neto iznos	
	Tekuće godine	Prethodne godine
STALNA SREDSTVA	401.491.876	426.715.978
Stalna nematerijalna sredstva	95.007.061	101.405.737
Patenti, licence i zaštitni znakovi, koncesije i ostala prava	80.403.256	90.291.224
Računarski programi-software	13.661.215	10.029.716
Druga (u pripremi i ostala) stalna nematerijalna sredstva	942.590	1.084.797
Predujmovi za nematerijalna sredstva	-	-
Nekretnine, postrojenja i oprema	306.308.938	325.112.560
Zemljišta	1.433.546	1.432.481
Građevinski objekti	37.712.988	37.882.541
Postrojenja, oprema i transportna sredstva	246.718.489	253.763.268
Nekretnine, postrojenja i oprema u pripremi	20.260.176	31.780.633
Stambene zgrade i stanovi	133.149	133.149
Predujmovi za nekretnine, postrojenja i opremu	50.590	120.488
Dugoročna financijska ulaganja i zajmovi	175.877	197.681
Dugoročna potraživanja	-	-
Dugoročna razgraničenja	-	-
TEKUĆA SREDSTVA	69.893.719	47.795.028
Zalihe	3.164.141	5.195.626
Potraživanje od prodaje	34.681.258	29.329.826
Druga kratkoročna potraživanja	22.226.868	3.597.379
Kratkoročni financijski plasmani	-	-
Novac i novčani ekvivalenti	4.349.274	7.609.480
Aktivna vremenska razgraničenja	5.472.178	2.062.717
UKUPNA AKTIVA	471.385.595	474.511.006
Izvanbilančna evidencija	78.261.751	81.198.257
KAPITAL	323.442.404	303.194.224
Upisani temeljni kapital	315.863.250	315.863.250
Revalorizacijske i prenesene rezerve	-	-
Ostale rezerve	6.335	6.335
Akumulirana (zadržana) dobit	7.572.819	6.062.750
OBVEZE	147.943.191	171.316.782
Dugoročne obveze	57.157.673	64.704.159
Kratkoročne obveze	90.785.518	106.612.623
UKUPNA PASIVA	471.385.595	474.511.006
Izvanbilančna evidencija	78.261.751	81.198.257

Uprava je pripremila financijska izvješća i odobrila njihovo izdavanje. Iste je zajedno sa Izvješćem o poslovanju za 2010. godinu usvojio Nadzorni odbor na sjednici održanoj 18.03.2011. godine. Skupština Društva nije u zakonskom roku, do 30.06.2011. godine, usvojila Izvješće o poslovanju, koji uključuje financijska izvješća, izvješća neovisnog revizora, Nadzornog odbora i Odbora za reviziju, kao ni odluku o raspodjeli dobiti.

BILANCA USPJEHA za razdoblje 01.01. – 31.12.2010. godine

Pozicija	Tekuća godina	Prethodna godina
Prihod od prodaje	231.149.276	236.196.995
Troškovi za prodano	56.523.822	56.954.797
Bruto dobit	174.625.454	179.242.198
Bruto gubitak	-	-
Troškovi distribucije	72.601.249	69.289.097
Troškovi uprave i administracije	79.239.372	83.238.293
Drugi operativni rashodi	124.120	165.489
Dobit od operativnih aktivnosti	22.660.713	26.549.319
Gubitak od operativnih aktivnosti	-	-
Prihodi od udjela u dobiti pridruženih društava	-	-
Prihodi od ulaganja u drugim povezanim licima	-	-
Drugi finansijski prihodi	827.639	727.950
Rashodi (gubici) od ulaganja u drugim povezanim licima	-	-
Rashodi po osnovu kamata	9.815.670	9.098.156
Drugi finansijski rashodi	385.824	97.728
Dobit od finansijske aktivnosti	-	-
Gubitak od finansijske aktivnosti	9.373.855	8.467.934
Dobici od prodaje stalne imovine	58.210	161.773
Ostali prihodi	6.593.647	5.686.266
Gubici od umanjenja vrijednosti stalne imovine	83.938	817.906
Gubici od prodaje stalne imovine	-	-
Ostali rashodi	10.940.157	15.231.790
Dobit od ostalih aktivnosti	-	-
Gubitak od ostalih aktivnosti	4.372.238	10.201.657
Dobit prije poreza	8.914.620	7.879.728
Gubitak prije poreza	-	-
Porez na dobit	1.341.801	1.816.978
Neto dobit razdoblja	7.572.819	6.062.750
Gubitak razdoblja	-	-

Uprava je pripremila finansijska izvješća i odobrila njihovo izdavanje. Iste je zajedno sa Izvješćem o poslovanju za 2010. godinu usvojio Nadzorni odbor na sjednici održanoj 18.03.2011. godine. Skupština Društva nije u zakonskom roku, do 30.06.2011. godine, usvojila Izvješće o poslovanju, koji uključuje finansijska izvješća, izvješća neovisnog revizora, Nadzornog odbora i Odbora za reviziju, kao ni odluku o raspodjeli dobiti.

IZVJEŠĆE O NOVČANIM TIJEKOVIMA za 2010. godinu, zaključno sa 31.12.2010.

(NEIZRAVNA METODA)

O p i s	Oznaka	IZNOS Tekuća godina	IZNOS Prethodna godina
Novčani tijek iz poslovnih aktivnosti			
1 Neto dobit (gubitak)		7.572.819	6.062.750
Usklađenje za:			
2 Amortizacija/vrijednost usklađenja nematerijalnih sredstava	+	11.990.377	10.920.758
3 Gubici (dobici) od otuđenja nematerijalnih sredstava	+(-)	-	60.861
4 Amortizacija/vrijednost usklađenja materijalnih sredstava	+	36.771.965	35.324.394
5 Rashodi (dobici) od otuđenja materijalnih sredstava	+(-)	100.817	757.045
6 Usklađenja po osnovi finansijskih stalnih sredstava	+(-)	(1.500)	(1.500)
7 Nerealiz.rash.(prihodi) kod razm.valuta na trž.(tečajne razlike)	+(-)	226.504	(41.182)
8 Ostala uskl.za neg.stavke i tijek koji se odnose na ulag.i fin.akt.	+(-)	(1.158.819)	1.599.221
9 Svega 2 do 8		47.929.344	48.619.597
10 Smanjenje (povećanje) zaliha	+(-)	2.300.542	5.697.780
11 Smanjenje (povećanje) potraživanja od prodaje	+(-)	(7.050.389)	(3.048.374)
12 Smanjenje (povećanje) drugih potraživanja	+(-)	113.229	1.912.340
13 Smanjenje (povećanje) aktivnih vremenskih razgraničenja	+(-)	(3.409.462)	38.424
14 Povećanje (smanjenje) obveza prema dobavljačima	+(-)	(4.589.159)	4.103.199
15 Povećanje (smanjenje) ostalih obveza	+(-)	(7.750.549)	10.999.767
16 Povećanje (smanjenje) pasivnih vremenskih razgraničenja	+(-)	(11.177.149)	1.206.630
17 Svega 10 do 16		(31.562.937)	20.909.766
18 A. Neto novčani tijek od poslovnih aktivnosti (1+9+17)		23.939.226	75.592.113
Novčani tijek od ulagateljskih aktivnosti			
19 Nabavka (prodaja) stalnih nematerijalnih sredstava	-(-)	(5.591.700)	(3.890.955)
20 Nabavka (prodaja) stalnih materijalnih sredstava	-(-)	(18.245.669)	(36.428.368)
21 Stjecanje (otuđenje) udjela u ovisnim društvima	-(-)	-	-
22 Stjecanje (otuđenje) udjela u pridruženim društvima	-(-)	-	-
23 Dani zajmovi (povrat zajmova) pravnim licima u grupi	-(-)	-	-
24 Dani zajmovi (povrat zajmova) dr.povezan.praavnim osobama	-(-)	-	-
25 Stjecanje (otuđenje) drugih ulaganja	-(-)	-	-
26 Dani zajmovi (povrat zajmova) drugim pravnim osobama	-(-)	-	-
27 Ostali tijekovi od ulagateljskih aktivnosti	-(-)	81.515	(8.228.148)
28 B. Neto novčani tijek od ulagateljskih aktivnosti (19 do 27)		(23.755.854)	(48.547.471)
Novčani tijek od finansijskih aktivnosti			
29 Primici od izdavanja dionica i ost.oblika form.i poveć kapitala	+	-	-
30 Otkup (iskup) dionica i ostalih oblika kapitala	-	-	-
31 Nabava (prodaja) vlastitih dionica	-(-)	-	-
32 Primljena (pozajmljena) sredstva	+(-)	18.558.159	6.918.716
33 Povrat pozajmljenih sredstava	(-)	(17.761.209)	(21.875.150)
34 Isplate dividendi	(-)	(4.240.528)	(7.478.600)
35 Ostali novčani tijekovi od finansijskih aktivnosti	-(-)	-	-
36 C. Neto novčani tijek od finansijskih aktivnosti (29 do 35)		(3.443.578)	(22.435.034)
37 Neto povećanje (smanjenje) novca na rač.i u blagajni (A+B+C)		(3.260.206)	4.609.608
38 Početno stanje novca na računu i blagajni		7.609.480	2.999.872
39 Konačno stanje novca na računu i u blagajni		4.349.274	7.609.480
40 Neto povećanje (smanjenje) novca na rač.i u blagajni (39-38)		(3.260.206)	4.609.608

Uprava je pripremila finansijska izvješća i odobrila njihovo izdavanje. Iste je zajedno sa Izvješćem o poslovanju za 2010. godinu usvojio Nadzorni odbor na sjednici održanoj 18.03.2011. godine. Skupština Društva nije u zakonskom roku, do 30.06.2011. godine, usvojila Izvješće o poslovanju, koji uključuje finansijska izvješća, izvješća neovisnog revizora, Nadzornog odbora i Odbora za reviziju, kao ni odluku o raspodjeli dobiti.

IZVJEŠĆE O PROMJENAMA U KAPITALU
za razdoblje koje završava na dan 31.12.2010. godine

Vrste promjene u kapitalu	Upisani vlasnički kapital	Revaloriz. rezerve	Ostale rezerve	Akumulir. neras.dobit/nepokr.gub.	UKUPNO
Stanje na dan 31.12.2008. godine	307.668.239	-	-	15.679.946	323.348.185
Učinci promj. u račun. politikama	-	-	-	-	-
Učinci ispravke grešaka	-	-	-	(18.738.111)	(18.738.111)
Ponovno iskazano stanje na dan 31.12.2008. godine, odnosno, 01.01.2009. godine	307.668.239	-	-	(3.058.165)	304.610.074
Učinci reval.materij.i nem.sreds.	-	-	-	-	-
Učinci revalor.dugor.finans.plas.	-	-	-	-	-
Tečajne razlike nastale tr.u str.v.	-	-	-	-	-
Ostali dobiti (gubici) perioda	8.201.346	-	-	(8.201.346)	-
Neto dobit (gubitak) perioda	-	-	-	6.062.750	6.062.750
Objavljene divid.i drugi oblici raspodjele dobiti i pok.gubitka	(6.335)	-	6.335	(7.478.600)	(7.478.600)
Emisija dion.kapitala i dr.oblici	-	-	-	-	-
Stanje na dan 31.12.2009. godine	315.863.250	-	6.335	(12.675.361)	303.194.224
Učinci promj. u račun. politikama	-	-	-	-	-
Učinci ispravke grešaka	-	-	-	-	-
Ponovno iskazano stanje na dan 31.12.2009. godine, odnosno, 01.01.2010. godine	315.863.250	-	6.335	(12.675.361)	303.194.224
Učinci reval.materij.i nem.sreds.	-	-	-	-	-
Učinci revalor.dugor.finan.plasm.	-	-	-	-	-
Tečajne razlike nastale tr.u str.v.	-	-	-	-	-
Ostali dobiti (gubici) perioda koji nisu iskazani u bilansu uspjeha	-	-	-	18.738.111	18.738.111
Neto dobit (gubitak) perioda	-	-	-	7.572.819	7.572.819
Objavljene divid.i drugi oblici raspodjele dobiti i pok.gubitka	-	-	-	(6.062.750)	(6.062.750)
Emisija dionič.kapitala i dr.oblici	-	-	-	-	-
Stanje na dan 31.12.2010. godine	315.863.250	-	6.335	7.572.819	323.442.404

Uprava je pripremila financijska izvješća i odobrila njihovo izdavanje. Iste je zajedno sa Izvješćem o poslovanju za 2010. godinu usvojio Nadzorni odbor na sjednici održanoj 18.03.2011. godine. Skupština Društva nije u zakonskom roku, do 30.06.2011. godine, usvojila Izvješće o poslovanju, koji uključuje financijska izvješća, izvješća neovisnog revizora, Nadzornog odbora i Odbora za reviziju, kao ni odluku o raspodjeli dobiti.

**IZVJEŠĆE O REVIZIJI FINANCIJSKIH IZVJEŠĆA
JAVNOG PODUZEĆA „HRVATSKE TELEKOMUNIKACIJE“ D.D. MOSTAR
ZA 2010. GODINU**

1. UVOD

Javno poduzeće «Hrvatske telekomunikacije» d.d. Mostar kao samostalni gospodarski subjekt u pružanju telekomunikacijskih usluga radi sticanja dobiti egzistira od 03.01.2003. godine. Poduzeće je osnovano temeljem Plana reorganizacije, sukladno uvjetima iz Odluke o podršci reorganizacijskog plana Hrvatskih pošta i telekomunikacija Mostar i podjele na JP „Hrvatske pošte“ d.o.o. Mostar i JP „Hrvatske telekomunikacije“ d.o.o. Mostar.

Osnivači poduzeća su Federacija BiH, Hrvatske telekomunikacije d.d. Zagreb (u daljem tekstu – HT d.d. Zagreb) i Hrvatska pošta d.d. Zagreb. Osnivačka prava u ime Federacije BiH vrši Vlada Federacije BiH, putem Federalnog ministarstva prometa i komunikacija.

Prije reorganizacije jedinstvenog poduzeća započete su aktivnosti i početkom 2003. godine okončana djelimična privatizacija poduzeća kojom je 10 % državnog kapitala privatizirano putem javne ponude dionica.

Rješenjem u upisu u registar Općinskog suda u Mostaru, broj: Tt-O-319/09, od 08.06.2009. godine, pod matičnim registarskim brojem subjekta upisa 1-10868, izvršeno je povećanje temeljnog kapitala i izmjena oblika organiziranja i naziva firme.

Skraćeni naziv pravnog subjekta je: JP HT d.d. Mostar (u daljem tekstu – Društvo)

Osnovna djelatnost Društva je pružanje telekomunikacijskih usluga na tržištu radi sticanja dobiti i jedno je od tri telekom operatera u Bosni i Hercegovini. Pored pružanja telekomunikacijskih usluga mobilne, Društvo pruža i usluge fiksne telefonije, internet usluge i vrši prijenos podataka na lokalnom, državnom i međunarodnom nivou.

Društvo ima složenu organizaciju i organizirano je u dvije glavne funkcionalne strukture, korporativne jedinice i direkcije, i to:

- Korporativnu jedinicu predsjednika Uprave i
 - Korporativnu jedinicu za financije, kao i
 - Direkciju za nepokretnu mrežu i
 - Direkciju za pokretnu mrežu,
- u okviru kojih egzistiraju niži organizacioni dijelovi, sektori i odjeli.

Sjedište Društva je u Mostaru, ulica Kneza Branimira b.b.

Na dan 31.12.2010. godine, u Društvu je bilo uposleno 1.474 djelatnika, od čega 1.434 u stalnom radnom odnosu, a 40 djelatnika na određeno vrijeme.

U Zabilješcima uz financijska izvješća navodi se da su financijska izvješća pripremljena sukladno Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja (u daljem tekstu – MSFI), Međunarodnim računovodstvenim standardima (u daljem tekstu – MRS) i tumačenjima međunarodnog odbora za računovodstvene standarde (IASB).

2. PREDMET, CILJ I OBIM REVIZIJE

Predmet revizije su financijska izvješća Društva i usklađenost poslovanja sa važećim zakonskim i drugim relevantnim propisima.

Cilj naše revizije je da na osnovu provedene revizije izrazimo mišljenje da li su financijska izvješća pripremljena u svakom značajnom pogledu u skladu sa važećom zakonskom regulativom i primjenjivim okvirom financijskog izvještavanja. Revizija uključuje i procijenu da li Uprava i rukovodioci primjenjuju zakone i ostale važeće propise i akte, koriste li sredstva za odgovarajuće namjene u okviru propisanih i datih ovlašćenja, ocjenu financijskog upravljanja, funkciju interne revizije i sustav internih kontrola uspostavljenih u svrhu zaštite imovine, kao i sposobnost da otkrivaju i spriječavaju značajno pogrešna prikazivanja u financijskim izvješćima.

Zbog ograničenja vremena i resursa, revizijom nismo obuhvatili cjelokupno područje poslovanja, niti smo ispitivali sve transakcije. Sistemom uzorka ispitivali smo procese koji se odnose na obavljanje zakonom utvrđene djelatnosti, zakonsku i usklađenost sa općeprihvaćenim računovodstvenim načelima, planiranje poslovnih aktivnosti i sa njima povezane račune vezane za sredstva, obveze i kapital, prihode i rashode, uključujući značajnije troškove poslovanja. Obzirom da je revizija obavljena na bazi uzorka i da postoje inherentna ograničenja u računovodstvenom sustavu i sustavu internih kontrola, postoji mogućnost da pojedine materijalno značajne greške nisu otkrivene.

Revizija je uključila i davanje preporuka za dalji rad za područja koja smo smatrali bitnim, a vezana su za financijsko izvještavanje.

3. REZIME DATIH PREPORUKA

Izvršenom revizijom financijskih izvješća za 2010. godinu, konstatirali smo određene propuste i nepravilnosti. U cilju otklanjanja istih, dali smo sljedeće preporuke:

- *donesene akte međusobno uskladiti i usuglasiti sa važećom zakonskom regulativom. Sve usvojene akte i procedure dosljedno i u potpunosti poštivati i kontinuirano pratiti njihovu realizaciju;*
- *u cilju racionalnijeg korištenja postojećih ljudskih i materijalnih resursa i smanjenja troškova, povećanja efikasnosti i pouzdanog izvješćivanja, kao i lakšeg i jednostavnijeg održavanja i razvoja sustava u svim slojevima, objediniti softverska rješenja i tehnološke infrastrukture;*
- *veću pozornost pridavati aktivnostima Odjela za internu reviziju i postupati prema datim preporukama;*
- *proces planiranja uskladiti sa člancima 22. i 24. Zakona o javnim poduzećima u Federaciji BiH koji nameću obvezu usklađivanja plana poslovanja sa uvjetima na komercijalnom tržištu;*
- *unaprijediti metode poslovanja kojim će se prevazići problemi koji su vidljivi u poslovanju Društva, uz potpuno iskorištavanje raspoloživih resursa, pospješiti ostvarenje prihoda i racionalizirati rashode poslovanja, što će u konačnici poboljšati ukupnu poziciju Društva i dovesti do ostvarenja veće dobiti;*
- *radi realnog iskazivanja stalnih sredstava, dosljedno i u potpunosti postupati sukladno zahtjevima iz MSFI i MRS i vlastitim politikama. Stalna sredstva vrednovati prema zahtjevima iz standarda, a prije svih, shodno zahtjevima iz MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema, MRS 38 – Nematerijalna stalna sredstva i MRS 36 – Umanjenje vrijednosti sredstava, što podrazumijava i redovito preispitivanje ostatka vrijednosti i vijeka uporabe sredstava i donošenje akta o amortizaciji sa usvojenim novim amortizacionim stopama;*
- *unaprijediti interne procedure upravljanja potraživanjima, kako bi se preduprijedilo nastajanje visokih potraživanja po pojedinačnim korisnicima, koja u konačnici neće biti naplaćena. Poboljšati i iskoristiti sve mehanizme i raspoloživu tehnologiju kako bi ispravke potraživanja u narednom periodu bile manje;*
- *Uprava treba unaprijediti svoje dosadašnje metode u ostvarenju prihoda od prodaje. Obzirom na djelatnost Društva, u vremenu kada je cio proces informatiziran, u Društvu je moguće pratiti sve parametre i promptno djelovati mijenjajući ih, u cilju poboljšanja svog proizvoda i osvajanjem novih oblasti poslovanja, koji će dovesti do ostvarivanja većih prihoda;*
- *usuglasiti status osoba angažiranih od strane strateškog partnera sa važećom zakonskom regulativom. Dosljedno i u potpunosti postupati sukladno Zakonu o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja u institucijama Federacije BiH i javnih poduzeća u većinskom vlasništvu Federacije BiH i Zakonu o porezu na dohodak;*
- *u cilju efikasnosti i transparentnosti svih učesnika u ovim aktivnostima ugovore o medijskom oglašavanju trebalo zaključivati direktno sa medijima, bez angažiranja bilo kakvih posrednika;*
- *radi osiguranja najefikasnijeg načina korištenja sredstava, pravične i aktivne konkurencije i transparentnosti, u svim slučajevima nabavki dosljedno i u potpunosti postupati sukladno sa*

procedurama propisanim Zakonom o javnim nabavkama BiH i njegovim provedbenim aktima i na taj način poštivati i član 34. Zakona o javnim poduzećima u Federaciji BiH.

4. NALAZ I PREPORUKE

4.1 Prethodno iskustvo sa klijentom i ostale kontrole nadležnih organa

Ured za reviziju institucija u Federaciji BiH po šesti put od osnivanja i treći put nakon povrata „Eronet“-a, provodi reviziju financijskih izvješća Društva i usklađenosti iskazanih iznosa u izvješćima sa važećim zakonskim propisima. Revizije nisu vršene u kontinuitetu. U reviziji financijskih izvješća za 2007. godinu dato je uvjetno mišljenje, revizija za 2008. godinu nije provedena, a u reviziji za 2009. godinu dato je negativno mišljenje.

U svezi preporuka datih u reviziji za prethodnu godinu, predmetnom revizijom uvjerali smo se da su iste samo djelimično implementirane.

Ispoštovane su preporuke u dijelu koji se odnosi na klasificiranje kratkoročnih obveza po osnovu financiranja JP „Hrvatske pošte“ d.o.o. Mostar. Iste su iz izvanbilančne evidencije prenesene u bilancu stanja, na pozicije razgraničenja. Djelimično je ispoštovana preporuka u svezi nabave mobilnih aparata. Obustavljena je nabava putem pregovaračkog postupka, ali se ne provodi ni otvoreni postupak. Uprava se opredijelila da nabavu i prodaju ovih uređaja vrši komisijom. Djelimično su ispoštovane i preporuke date za primjenu i poštivanje Zakona o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija u Federaciji BiH i javnih poduzeća u većinskom vlasništvu Federacije. Ne možemo potvrditi da su plaće za dva izvršna direktora, nominirana ispred strateškog partnera isplaćena u iznosima utvrđenim od strane Nadzornog odbora, sukladno istom Zakonu. Nismo se uvjerali ni da su pojačani kontrolni postupci vezani za potraživanja. Nisu okončane ni aktivnosti na implementaciji jedinstvenog sustava računovodstva, jer nisu objedinjena softverska rješenja za fiksnu i mobilnu mrežu. Vlasnici kapitala još uvijek se nisu aktivno uključili i poduzeli odgovarajuće mjere u cilju rješavanja aktualnih problema i njihovog prevazilaženja.

Reviziju financijskih izvješća za 2010. godinu obavio je vanjski revizor, društvo za reviziju „PKF Re Opinion“ d.o.o. Sarajevo i dao pozitivno mišljenje.

U 2010. godini izvršena je kontrola od strane ovlaštenih lica Uprave za indirektno oporezivanje BiH. U predmetu kontrole prijavljivanja i uplate PDV za period od 01.11.2008. do 31.03.2010. godine, nisu utvrđene značajnije nepravilnosti i propusti, kako u prijavljivanju i uplati PDV po svim osnovama, tako ni u podnošenju PDV prijave u kontroliranom periodu.

4.2 Sustav internih kontrola

Društvo je sukladno Zakonu o gospodarskim društvima i Zakonu o javnim poduzećima u Federaciji BiH usvojilo važnija pravila kojima je uredilo kontrolne aktivnosti skoro za sve procese rada. Donesenim aktima detaljno su uređene procedure i postupanja zaposlenika u obavljanju poslova i radnih zadataka u okviru radnih procesa, sukladno propisanim i dodijeljenim ovlaštenjima.

U 2010. godini doneseni su i novi akti. Pored ostalih, usvojen je i novi Pravilnik o radu, sa novom organizacionom strukturom, organizacijom i sistematizacijom, u okviru kojeg su, u posebnom prilogu, uređene plaće, dodaci i sve vrste naknada. Međutim, pojedini akti nisu usklađeni sa važećim zakonskim propisima, niti su međusobno usuglašeni. Najznačajniji, Statut, još uvijek nije usklađen sa odredbama članka 264. Zakona o tržištu vrijednosnih papira („Sl. novine Federacije BiH“ br: 85/08), shodno nalogu Komisije za vrijednosne papire u Federaciji BiH, u dijelu koji se odnosi na prodaju vrijednosnih papira u procesu privatizacije, prema kojem se u slučaju bilo kojeg prijenosa ili prodaje dionica ne primjenjuju odredbe navedenog zakona i daje HT-u d.d Zagreb pravo prvokupa nad dionicama Federaciji BiH.

Ni Odluka o visini bruto satnice za obračun plaća uposlenika nije usuglašena sa Pravilnikom o radu i kolektivnom ugovoru. Prema Odluci iz lipnja 2009. godine, bruto satnica za obračun plaća iznosi 5,60 KM, a prema istom pravilniku i kolektivnom 5,88 KM.

Evidentna su značajna odstupanja ostvarenih pozicija u odnosu na planirane, što ukazuje da se nisu u potpunosti poštivali članci 22. i 24. Zakona o javnim poduzećima u Federaciji BiH, prema kojima je trebalo vršiti usklađivanje plana poslovanja sa uvjetima na komercijalnom tržištu.

Nisu poštovani ni usvojeni akti i općeprihvaćena računovodstvena načela vezana za preispitivanje i vrednovanje imovine. Na datum bilance nije se preispitivao ostatak vrijednosti i vijek uporabe sredstava, nije vršena procjena postoje li bilo kakvi pokazatelji da je vrijednost nekog sredstva umanjena, niti procjena nadoknadive vrijednosti za takva sredstva, shodno zahtjevima iz MRS 36 – Umanjenje imovine, a u svezi sa MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema i MRS 38 – Nematerijalna stalna sredstva.

Nisu u dovoljnoj mjeri unaprijeđene ni interne procedure vezane za upravljanja potraživanjima. Iako Društvo ima na raspolaganju tehnologije kojima može urediti sprječavanje nastajanja neuobičajeno visoke potrošnje, a za koju postoji izvjesnost da neće biti naplaćena, iste se ne koriste.

Nije u potpunosti riješen status osoba angažiranih od strane strateškog partnera, poduzeća „HT“ d.d. Zagreb. Ne možemo potvrditi ni da su plaće za sve članove Uprave isplaćene sukladno utvrđenim iznosima od strane Nadzornog odbora i Zakonom o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija Federacije BiH i javnih poduzeća u većinskom vlasništvu Federacije BiH, kao i da je je prilikom plaćanja svih ovih naknada u potpunosti ispoštovan Zakon o porezu na dohodak. Plaće za dva člana Uprave, predstavnike državnog kapitala isplaćuju se sukladno Zakonu, za razliku od plaća druga dva člana, predložena od strane HT-a d.d. Zagreb, koji ne primaju plaće od Društva i naknade za njihov rad i angažman ne terete troškove plaća. Plaće i ostale pripadajuće naknade istima isplaćuje HT d.d. Zagreb. Po tom osnovu, HT d.d. Zagreb ispostavlja račune Društvu koji terete troškove poslovanja, što nije sukladno važećoj zakonskoj regulativi.

Neovisno o činjenici što je od povrata „Eronet“-a i registracije Društva kao jedinstvenog pravnog subjekta proteklo skoro pet godina, još nije uspostavljeno jedinstveno softversko rješenje za poslovne i računovodstvene procese. Sustav IT i softverska rješenja za fiksnu i mobilnu mrežu i dalje se odvijaju u odvojenim tehnološkim infrastrukturama. Isti poslovni i računovodstveni procesi u dijelovima za fiksnu i mobilnu mrežu (bilinzi, stalna sredstva, glavna knjiga) podržani su različitim softverskim rješenjima, razvijenim u različitim tehnologijama i podržanim od strane više eksternih konsultanata, što je neracionalno i neefikasno i što povećava troškove poslovanja. Ovakvim odvojenim sustavima otežano je kvalitetno praćenje financijskih i ostalih poslovnih transakcija, a ima utjecaja i na pouzdano financijsko izvještavanje.

Odjel za internu reviziju je u 2010. godini, na osnovu prethodno usvojene Studije rizika i Plana rada, obavio revizije procijenjenih, rizičnijih poslovnih procesa, o čemu je sačinio izvještaje. Provedenim revizijama utvrđeni su određeni nedostaci i nepravilnosti prilikom godišnjeg popisa, u dijelu provedenih postupaka javnih nabavi i reviziji potraživanja, a skrenuta je i pozornost na nepostojanje akta o aktiviranju investicija i amortizaciji, za što su i date preporuke.

Provedenom revizijom nismo se uvjerali da su date preporuke implementirane. Prema izvješćima Odbora za reviziju, veći dio preporuka nije realiziran, niti ima povratne informacije o njihovoj realizaciji.

Uprava je pripremila financijska izvješća i odobrila njihovo izdavanje. U računovodstvenim politikama i zabilješkama uz financijska izvješća, u kojima bi Uprava trebala dati dodatna pojašnjenja za korisnike izvješća, a u svezi iskazanih pozicija u financijskim izvješćima, nisu data sva potrebna objavljivanja i dodatna pojašnjenja, sukladno zahtjevima iz standarda. Nadzorni odbor je na sjednici održanoj 18.03.2011. godine usvojio financijska izvješća i Izvješće o poslovanju za 2010. godinu.

Međutim, kao i prethodne godine, Skupština Društva nije shodno članku 248. Zakona o gospodarskim društvima, u roku od šest mjeseci od završetka poslovne godine, odlučila o godišnjem izvješću, koji uključuje financijsko izvješće i izvješća revizora, Nadzornog odbora i Odbora za reviziju, te o rasporedu dobiti za 2010. godinu.

Rezimirajući naprijed navedeno proizilazi da i pored donesenih akata i usvojenih procedura, provedenom revizijom nismo se uvjerali da je sistem internih kontrola u potpunosti uspostavljen, u mjeri da obezbjedi razumno uvjerenje da su postignuti postavljeni osnovni ciljevi poslovanja, a prije svih što efikasnije upravljanje i uspješnije poslovanje i adekvatna zaštita imovine.

Preporuke:

Donesene akte međusobno uskladiti i usuglasiti sa važećom zakonskom regulativom. Sve usvojene akte i procedure dosljedno i u potpunosti poštivati i kontinuirano pratiti njihovu realizaciju.

U cilju racionalnijeg korištenja postojećih ljudskih i materijalnih resursa i smanjenja troškova, povećanja efikasnosti i pouzdanog izvješćivanja, kao i lakšeg i jednostavnijeg održavanja i razvoja sustava u svim slojevima, objediniti softverska rješenja i tehnološke infrastrukture.

Veću pozornost pridavati aktivnostima Odjela za internu reviziju i postupati prema datim preporukama.

4.3 Planiranje i izvještavanje

Odlukom Skupštine Društva, od 30.07.2010. godine, usvojen je trogodišnji Plan poslovanja za period 2010. - 2012. godina. Nadzorni odbor je Odlukom od 04.02.2010. godine, usvojio Plan poslovanja za 2010. godinu i isti uputio Skupštini na usvajanje. U navedenim planovima dati su pokazatelji za fiksnu i mobilnu telefoniju, korporaciju i zbirno za JP „HT Mostar“ d.d. Planovi sadrže planirane: prihode, rashode, ljudske resurse, korisnike fiksne i mobilne telefonije, kapitalna ulaganja i financijska izvješća.

Skupština Društva je Odlukom od 30.07.2010. godine donijela i dodatak godišnjeg Plana poslovanja za 2010.godinu, kojim je izvršena izmjena troškova financiranja, zbog uzimanja kredita u svrhu izmirenja naknadno utvrđenih obveza temeljem zapisnika Porezne uprave, od 13.03.2009. godine. Upoređujući sadržaj navedenih planova sa člankom 23. Zakona o javnim poduzećima u Federaciji BiH, a u svezi datih preporuka u reviziji obavljenoj za prethodnu 2009. godinu, konstatiramo da su u Društvu donijete Smjernice procesa planiranja kojim su regulirana pitanja: područje i temelj, organizacija i nositelji procesa planiranja po organizacijskim jedinicama. Rokovi za donošenje istih u Smjericama nisu regulirani. Rukovodstvo je identificiralo pojedine rizike u procesu planiranja poslovnih aktivnosti i ostvarenja prihoda sukladno datim preporukama u prethodnoj reviziji, u cilju ostvarenja planiranih pozicija. Te procjene se sastoje od: upotpunjavanja procesa planiranja sa svim propisanim dijelovima sukladno članku 23. Zakona o javnim poduzećima u Federaciji BiH, prodaje mobilnih uređaja putem komisije prodaje, pravilne klasifikacije sufinanciranja HP d.o.o. Mostar, odabira dobavljača za isporuku informacionog sustava u cilju objedinjavanja knjigovodstvenih evidencija, ukidanja rezerviranja za razlike plaća rukovodnog osoblja i donošenje Rebalansa plana za 2010.godinu, kojim su izmijenjeni troškovi financiranja.

Osnovne ekonomske kategorije planirane su i ostvarene u slijedećim iznosima:

		Ostvareno u 2009. godini	Planirano za 2010. Godinu	Ostvareno u 2010. godini	Indeks (5:3)	Indeks (5:4)
1	2	3	4	5	6	7
I	Ukupan prihod	242.772.984	276.624.000	238.628.772	98,29	86,26
II	Ukupni rashodi	234.893.256	260.436.000	229.714.152	97,79	88,20
III	Dobit – (I-II)	7.879.728	16.188.000	8.914.620	113,13	55,06

Uprava je 17.02.2011. godine donijela Odluku o prihvaćanju utvrđenog poslovnog rezultata po nerevidiranim financijskim izvješćima. U Izvješću o poslovanju na temelju kojeg je donesena navedena Odluka navedeni su značajniji pokazatelji.

Iz prezentirane dokumentacije vezane za prihode najveće umanjeње iskazano je kod prihoda od Prepaid-a za 34 % i kod prihoda od interkonekcije za 23 %. Također su iskazani i troškovi prodaje mobitela, koji su u odnosu na prethodnu godinu veći za 8 %, dok je prihod od prodaje mobitela veći za 36 % u odnosu na prethodnu godinu.

U financijskim izvješćima iskazani su i ukupni rashodi, koji su u odnosu na prethodnu godinu manji za 2,21 % ili 5.179.104 KM, a u odnosu na plan manji su za 11,80 % ili 30.721.848 KM.

Sukladno navedenim pokazateljima iskazana je bruto dobit, koja je u odnosu na prethodnu godinu veća za 13,13 % ili 1.034.892 KM, ali je ista manja u odnosu na planiranu za 44,94 % ili 7.273.380 KM. Navedeni podaci ukazuju na činjenicu da u Društvu nisu poštivani članci 22. i 24. Zakona o javnim poduzećima u Federaciji BiH, u smislu usklađivanja plana poslovanja sa uvjetima na komercijalnom tržištu, na šta ukazuju pojedine iskazane pozicije, za koje postoje značajna odstupanja u odnosu na plan. Isto tako iz prezentiranih izvješća je evidentan pad prihoda i korisnika po skoro svim posmatranim kategorijama, što ukazuje na potrebu poduzimanja sveobuhvatnih mjera, kako bi se taj trend zaustavio i po mogućnosti popravio.

Preporuke:

Proces planiranja uskladiti sa člancima 22. i 24. Zakona o javnim poduzećima u Federaciji BiH koji nameću obvezu usklađivanja plana poslovanja sa uvjetima na komercijalnom tržištu.

Unaprijediti metode poslovanja kojim će se prevazići problemi koji su vidljivi u poslovanju Društva, uz potpuno iskorištavanje raspoloživih resursa, pospješiti ostvarenje prihoda i racionalizirati rashode poslovanja, što će u konačnici poboljšati ukupnu poziciju Društva i dovesti do ostvarenja veće dobiti.

4.4 Stalna sredstva

Stalna sredstva iskazana u knjigovodstvenoj vrijednosti od 401.491.876 KM u odnosu na prethodnu godinu manja su za 6,31 %.

Na datum bilance, struktura stalnih sredstava bila je slijedeća:

	31.12.2010.	31.12.2009.
STALNA SREDSTVA	401.491.876	426.715.978
Stalna nematerijalna sredstva	95.007.061	101.405.737
Nekretnine, postrojenja i oprema	306.308.938	325.112.560
Dugoročna financijska ulaganja i zajmovi	175.877	197.681

Sva stalna sredstva, izuzev licenci – dozvola za pružanje telekomunikacijskih usluga, iskazuju se po nabavnoj vrijednosti. Nakon početnog priznavanja, pojedino stalno sredstvo iskazuje se po trošku nabave, umanjenom za akumuliranu amortizaciju i akumulirane gubitke od umanjenja.

Stalna sredstava u najvećem dijelu čine stalna nematerijalna sredstva i nekretnine, postrojenja i oprema.

Stalna nematerijalna sredstva iskazana u iznosu od 95.007.061 KM u odnosu na prethodnu godinu manja su za 5,78 %. U okviru ove imovine, najveći dio u iznosu od 80.403.256 KM odnosi se na GSM i UMTS licence i računalne programe – softvere u iznosu od 13.661.215 KM. Ostala nematerijalna imovina iskazana je u iznosu od 942.590 KM.

Društvo je u septembru 2004. godine dobilo Dozvolu za pružanje GSM usluga (licencu trećeg GSM operatera u BiH), nominalne vrijednosti 140.000.000 KM na period od 15 godina, a u martu 2009. godine i Dozvolu za pružanje mobilnih usluga na univerzalnim telekomunikacijskim sistemima, nominalne vrijednosti 15.000.000 EUR, u protuvrijednosti od 29.337.450 KM, takođe na period od 15 godina, koja se vezuje za prethodno dobivenu dozvolu. Shodno zahtjevima iz MRS 38 – Nematerijalna sredstva i MRS 39 – Finansijski instrumenti: priznavanje i mjerenje, dobivene dozvole iskazuju se po diskontovanoj vrijednosti.

U 2010. godini izvršena su nova ulaganja i dogradnja postojećih softvera u vrijednosti od 6.474.906 KM, ali i značajno smanjenje po osnovu ispravke vrijednosti, odnosno, amortizacije.

Nekretnine, postrojenja i oprema iskazane u iznosu od 306.308.938 KM predstavljaju najveći dio imovine. U okviru ove pozicije iskazani su i dati avansi za ovu imovinu, u iznosu od 50.590 KM. Struktura i promjene nekretnina, postrojenja i opreme, bez avansa, daje se u slijedećoj tabeli:

Opis	Zemljišta	Gradevin. objekti	Postrojenja i oprema	Transportna sredstva	Mat.sred. u pripremi	Ostala mat.sred.	Ukupno	
1	2	3	4	5	6	7	8	
1	Nabavna vrijednost							
	na dan 31.12.2009.	1.432.481	53.686.817	493.414.106	9.464.530	31.780.633	557.197	590.335.764
	- direktna poveć.u 2010.	0	0	10.153	0	23.086.470	0	23.096.623
	- prijenos sa pripreme	1.065	1.539.100	28.195.458	499	(34.587.075)	0	(4.850.953)
	- otuđenje i rashodovanje	0	0	(1.738.296)	(415.837)	(19.852)	0	(2.173.985)
	- ostalo	0	(806.121)	1.574.242	(147.348)	0	0	620.773
	na dan 31.12.2010.	1.433.546	54.419.796	521.455.663	8.901.844	20.260.176	557.197	607.028.222
2	Akumulir.amortizacija							
	na dan 31.12.2009.	0	15.804.276	243.382.992	6.108.418	0	48.006	265.343.692
	- amortizacija za 2010.	0	1.034.938	34.901.290	817.621	0	9.058	36.762.907

	- otuđenje i rashodovanje	0	0	(1.658.127)	(413.274)	0	0	(2.071.401)
	- ostalo	0	(132.407)	910.382	(43.299)	0	0	734.676
	na dan 31.12.2010.	0	16.706.807	277.536.537	6.469.466	0	57.064	300.769.874
3	Neto knjigov. vrijednost							
	na dan 31.12.2009.	1.432.481	37.882.541	250.031.114	3.356.112	31.780.633	509.191	324.992.072
	na dan 31.12.2010.	1.433.546	37.712.989	243.919.126	2.432.378	20.260.176	500.133	306.258.348

Najznačajniji dio materijalne imovine odnosi se na postrojenja i opremu.

- **Postrojenja i opremu** iskazane u iznosu od 243.919.126 KM, u najvećem dijelu čine bazne stanice, centrale, prijenosni uređaji i ostala telekomunikacijska oprema namijenjena za obavljanje osnovne djelatnosti.

U okviru istih najznačajnije su centrale za mobilnu mrežu.

U 2010. godini stavljena je u funkciju nova Prepaid centrala za mobilnu mrežu, nabavljena od dobavljača „Nokia Siemens Network“ d.o.o. Zagreb, po Ugovoru broj: 44/2008, od 30.12.2008. godine. Pušteni su u rad novi komutacijski čvorovi (MSS-ovi) u Grudama i Mostaru, te novi IN sustav čime je prestala uporabe starog MSC-a i IN sustava. Nabavljena centrala nove generacije R4 zamijenila je dotadašnju, tehnološki zastarjelu.

Zahtjev za nabavku nove centrale pokrenut je krajem 2006. godine, obzirom da je postojeća još tada bila tehnološki zastarjela, bez mogućnosti unapređenja i daljeg razvoja. Pokrenute su aktivnosti i putem pregovaračkog postupka izabrana je tvrtka „Nokia Siemens Network“ d.d. Zagreb. Nakon što je dobivena saglasnost Nadzornog odbora, sa izabranim dobavljačem zaključen je ugovor o isporuci predmetne centrale – opreme, u vrijednosti od 14.473.142 KM.

Isporuka, implementacija i puštanje u rad nove centrale vršena je sukcesivno, tokom 2009. i 2010. godine. Od ukupno isporučene opreme u vrijednosti od 13.293.019 KM, zaključno sa datumom bilance aktivirana je oprema u vrijednosti 7.605.129 KM, dok se kao sredstvo u pripremi vodi oprema u vrijednosti od 5.866.344 KM.

Provedenom revizijom utvrdili smo da uporedo sa vođenim aktivnostima vezanim za nabavu nove centrale, nije provedeno usklađivanje vrijednosti centrale koja se zamjenjuje, u svrhu dovođenja na tržišnu vrijednost, shodno općeprihvaćenim računovodstvenim načelima, a prije svega MRS 36 – Umanjenje vrijednosti sredstava.

Amortizaciona stopa po kojoj se zamijenjena GSM centrala amortizirala nije bila adekvatna, radi čega se i desilo da je ista zastarjela, ali da u značajnoj mjeri nije otpisana. Nabavna vrijednost zamijenjene centrale, odnosno, starog MSC i IN sustava iznosi 43.795.871 KM, ispravka vrijednosti 22.471.444 KM, a sadašnja vrijednost 21.324.427 KM.

Na datum prethodnih bilanci nije se preispitivao ostatak vrijednosti i vijek uporabe istog sredstva, shodno točki 51. MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema, kao i da li sredstvo podliježe smanjenju, kako se zahtijeva točkom 63. istog standarda, a u svezi sa točkama 9. i 59. MRS 36 – Umanjenje vrijednosti sredstava.

Obzirom na naprijed navedeno, ne možemo potvrditi da je iskazana vrijednost zamijenjene centrale, MSC i IN sustava, na dan 31.12.2010. godine, u iznosu od 21.324.427 KM realna.

Amortizacija

Amortizacija se vrši primjenom linearne metode otpisa stalnih sredstava i to za svako pojedinačno sredstvo, shodno usvojenim računovodstvenim politikama.

Najznačajnije pojedinačne i amortizacione stope po grupama, daju se u slijedećoj tabeli:

Grupa sredstava	Vijek upotrebe (u god.)	% otpisa
Centrale, ATC i RSS, TG i TF uređaji	14,3 godine	7,00
Prijenosna internet i ADSL oprema	8,0 godina	12,50
Računalna oprema i ADSL modemi krajnj.korisan.	3,0 godine	33,33
Građevine (upravne, poslovne zgrade i objekti)	od 33,3 do 55,0 godina	od 1,80 do 3,00

Komunalne mreže (kablov.kanaliz. istup.)	7,0 godina	14,30
Dalekovodi i trafostanice	25,0 godina	4,00
Ostala oprema	od 5 do 14,3 godina	od 7,00 do 20,00

Dugoročna finansijska ulaganja i zajmovi iskazani u iznosu od 175.877 KM odnose se na kredite date djelatnicima u ranijim periodima, prije stupanja na snagu Zakona o javnim poduzećima u Federaciji BiH.

Procjena vrijednosti umanjenja stalnih sredstava

Društvo na datum bilance nije vršilo procjenu postoje li bilo kakvi pokazatelji da je vrijednost nekog sredstva umanjena, niti je vršena procjena nadoknadive vrijednosti za takva sredstva, shodno zahtjevu MRS 36 – Umanjenje vrijednosti sredstava, a u svezi sa MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema i MRS 38 – Nematerijalna stalna sredstva.

Vlasništvo nad nekretninama

Društvo još uvijek ne raspolaže sa dokumentacijom o vlasništvu za sve nekretnine iskazane u finansijskim izvješćima. Prema navodima odgovornih, pokrenute su i vode se aktivnosti u cilju rješavanja ovih imovinsko-pravnih odnosa i zaštite imovine koja još uvijek nije u posjedu.

Hipoteke i založna prava nad pokretnom imovinom

Društvo ima ograničenja u raspolaganju imovinom, jer je terećeno hipotekama na nekretnine.

Prema prezentiranoj dokumentaciji založene su nekretnine, iskazane u knjigovodstvenoj vrijednosti od 27.313.343 KM, po osnovu slijedećih kredita:

1. Po kreditu Raiffeisen bank BH d.d. Sarajevo uzetom za financiranje GSM licence, po Ugovoru broj: 5198/2005, iz 2005. godine, na iznos od 10.500.000 KM, založene su nekretnine u Mostaru, Kupresu, Tomislavgradu, Kiseljaku, Čapljini i Stocu, u iskazanoj knjigovodstvenoj vrijednosti od 9.126.182 KM. Neizmirene obveze po osnovu ovog kredita na datum bilance iznose 4.812.500 KM;

2. Po kreditu UniCredit Zagrebačke banke d.d. Mostar, također uzetom za financiranje GSM licence, po Ugovoru broj: 18/0321/2005, iz 2005. godine, na iznos od 10.500.000 KM, založene su nekretnine u Čitluku, Livnu, Jajcu, Čapljini, Neumu, Novom Travniku, Širokom Brijegu, Grudama i Ljubuškom, u ukupnoj knjigovodstvenoj vrijednosti od 7.475.708 KM. Neizmirene obveze po osnovu ovog kredita na datum bilance iznose 5.249.964 KM;

3. Po kreditu UniCredit d.d. Mostar, uzetom za izmirenje naknadno utvrđenih poreznih obveza, po ugovoru broj: 80000147-DK-1/2010, iz 2010 godine, na iznos od 18.000.000 KM, založene su vlastite nekretnine i nekretnine JP »Hrvatske pošte« d.o.o. Mostar u Širokom Brijegu, Čapljini, Neumu, Jajcu, Novom Travniku, Ljubuškom i Čitluku, iskazane u knjigovodstvenoj vrijednosti od 10.911.453 KM, u procijenjenoj vrijednosti (ili: čija procijenjena vrijednost iznosi) od 18.978.715 KM. Neizmirene obveze po osnovu ovog kredita na datum bilance iznose 16.800.000 KM.

Na datum bilance nije se preispitivao ostatak vrijednosti i vijek uporabe stalnih sredstava, shodno točki 51. MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema, kao i da li sredstvo podliježe smanjenju, kako se zahtijeva točkom 63. istog standarda, niti je vršena procjena vrijednosti umanjenja stalnih sredstava, shodno zahtjevima iz točke 9. i 59. MRS 36 – Umanjenje vrijednosti sredstava, a u svezi sa MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema i MRS 38 – Nematerijalna stalna sredstva.

Preporuke:

Radi realnog iskazivanja stalnih sredstava, dosljedno i u potpunosti postupati sukladno zahtjevima iz MSFI i MRS i vlastitim politikama. Stalna sredstva vrednovati prema zahtjevima iz standarda, a prije svih, shodno zahtjevima iz MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema, MRS 38 – Nematerijalna stalna sredstva i MRS 36 – Umanjenje vrijednosti sredstava, što podrazumijava i redovito preispitivanje ostatka vrijednosti i vijeka uporabe sredstava i donošenje akta o amortizaciji sa usvojenim novim amortizacionim stopama.

4.5 Potraživanja

Na datum bilansa, u finansijskim izvješćima iskazana su slijedeća neto potraživanja:

	31.12.2010.	31.12.2009.
POTRAŽIVANJA	62.380.304	34.989.922
Potraživanja od prodaje	34.681.258	29.329.826
Druga kratkoročna potraživanja	22.226.868	3.597.379
Aktivna vremenska razgraničenja	5.472.178	2.062.717

Člankom 129. Pravilnika o računovodstvu i računovodstvenim politikama iz lipnja 2008.godine, regulirano je da se potraživanja od kupaca iskazuju po faktornoj vrijednosti, umanjenoj za ispravku vrijednosti. Istim je regulirano da se ispravka vrijednosti sumnjivih i spornih potraživanja sačinjava za sva nenaplaćena potraživanja od kupaca starija od 90 dana od datuma isporuke. Odlukom od 29.10.2010.godine izmjenjen je članak 129. istog pravilnika, a koji se odnosi na ispravak nenaplaćenih sumnjivih i spornih potraživanja od kupaca i ostalih potraživanja. Prema ovim izmjenama, ispravka vrijednosti sumnjivih i spornih potraživanja sačinjava se za sva nenaplaćena potraživanja od kupaca i ostalih potraživanja starijih od 120 dana, umjesto 90, kako je prije toga bilo regulirano. Ispravka nenaplaćenih potraživanja od kupaca radi se mjesečno, kao i ispravka svih ostalih potraživanja po različitim osnovama. Procedura podnošenja tužbi za nenaplaćena potraživanja regulira se posebnim internim aktom i odlukama Uprave Društva. Trajan otpis i iskniženje spornih potraživanja provodi se na temelju Odluke Uprave Društva i Nadzornog odbora, a na prijedlog popisnih povjerenstava ili Izvršnog direktora Korporativne jedinice za financije.

Potraživanja od prodaje odnose se na kupce u zemlji i inozemstvu i u najvećem dijelu predstavljaju potraživanja po osnovu vršenja telekomunikacijskih usluga i iskazana su kako slijedi:

Potraživanja od prodaje	34.681.258	29.329.826
Kupci u zemlji i inozemstvu	68.786.714	61.736.324
(Ispravka vrijednosti potraživanja od kupaca)	(34.105.456)	(32.406.498)

U okviru potraživanja od prodaje iskazanih u bruto iznosu od 68.786.714 KM, iznos od 34.681.258 KM odnosi se na potraživanja do 120 dana i ista se iskazuju kao redovna. Preostala potraživanja u iznosu od 34.105.456 KM iskazuju se kao akumulirana ispravka vrijednosti potraživanja od kupaca i ista su sukladno internim procedurama, u prethodnim periodima teretila rezultate poslovanja. Uvidom u bruto bilancu utvrdili smo da akumulirana ispravka kupaca kod fiksne mreže iznosi 7.272.106 KM, a kod mobilne 26.833.350 KM.

Ročna struktura potraživanja od prodaje na datum bilance bila je slijedeća:

Naziv	do 60 dana	od 61 do 120 dana	od 121 do 180 dana	preko 181 dana	Ukupno
Kupci u zemlji	20.528.313	2.974.985	675.688	33.429.767	57.608.753
Ino kupci	6.891.160	4.286.800	0	0	11.177.961
Ukupno	27.419.473	7.261.785	675.688	33.429.767	68.786.714

Ispravkom vrijednosti potraživanja od prodaje u 2010. godini izvršena je korekcija rezultata poslovanja, na teret rashoda. Provedenom revizijom utvrdili smo da se sukladno internim procedurama, vrše usvojene radnje i postupci, uključujući utuživanje.

I pored naprijed navedenog, **vidljivo je da je akumulirana ispravka potraživanja od kupaca značajna i da iznosi 34.105.456 KM. Ista je u odnosu na prethodnu godinu veća za 1.698.958 KM ili 5,24 % i predstavljaju 50,41 % bruto potraživanja od prodaje, koja su iskazana u iznosu od 68.786.714 KM. Ovaj podatak je značajan obzirom na djelatnost Društva, u kojem postoje svi mehanizmi za praćenje i naplatu potraživanja. Na značajnost posebno utiče podatak da je samo u 2010. godini izvršena ispravka potraživanja u iznosu od 4.387.933 KM, od čega se na fiksnu mrežu odnosi 1.614.077 KM (vrijednost usklađivanja 1.503.036 KM i direktan trajan otpis vrijednosno neusklađenih potraživanja po odlukama Uprave i Nadzornog odbora sukladno Elaboratu o popisu u iznosu od 111.041 KM), a na mobilnu mrežu 2.773.856 KM (vrijednost usklađivanja 2.717.108 KM i naknada za brigu o korisnicima 56.748 KM za dug manji od 1 KM i sl.). Grubim izračunom može se**

pretpostaviti koliko je ukupno, na ovaj način, isknjiženo potraživanja od prodaje u prethodnim godinama. Ovi navodi ukazuju na potrebu unaprijeđenja procedura upravljanja potraživanjima.

Uvidom u analitiku ispravki potraživanja koje su izvršene u 2010.godini, analitiku potraživanja koja su direktno trajno isknjižena i tužbe koje je Društvo pokrenulo, odabrane sistemom uzorka, vidljivo je:

- U tužbama protiv korisnika pojedinačna potraživanja po računima koji su utuženi jako variraju iz mjeseca u mjesec pa tako kod jednog kupca za jedan mjesec potraživanje iznosi 749 KM, za drugi, treći i četvrti mjesec po 29 KM i za peti 581 KM.

- U analitici o direktnom trajnom isknjiženju i analitici ispravke potraživanja koje su sačinjene za 2010.godinu vidljiva su visoka pojedinačna dugovanja, čije nastajanje nije spriječeno.

Ovi primjeri potvrđuju i navode na zaključak da Društvo nije iskoristilo raspoložive tehničke resurse koje ima na raspolaganju, kako bi pomoću informacione tehnologije kojom raspolaže prepoznalo kupce kod kojih postoje velike oscilacije u potrošnji i samim tim veliki rizik za naplatu, kako bi preduprijedilo nastajanje visokih neplaćenih računa i ukupnog dugovanja koje na kraju neće biti naplaćeno, bilo da su utužena ili nisu. I u jednom i u drugom slučaju, visoka pojedinačna potraživanja ukazuju da je potrebno unaprijediti interne procedure upravljanja potraživanjima u smislu preduprijedivanja njihovog nastajanja. Društvo ima na raspolaganju tehnologije kojima može urediti spriječavanje nastajanja neuobičajeno visoke potrošnje, za koju postoji visoka izvjesnost da neće biti plaćena. Na ovaj način bi se umanjila potreba pokretanja komplikovanih i sporih sudskih procesa, a istovremeno i nastajanje štete uzorkovane neplaćanjem od strane korisnika, a posebno što i dio utuženja ostaje nenaplaćen iz raznih razloga.

Druga kratkoročna potraživanja iskazana su u ukupnom iznosu od 22.226.868 KM, a u odnosu na prethodnu godinu veća su za 617,86 % ili 18.629.489 KM.

	31.12.2010.	31.12.2009.
Druga kratkoročna potraživanja	22.226.868	3.597.379
Potraživanja od državnih i drugih institucija	22.284.971	3.674.948
Potraživanja od djelatnika	42.680	52.204
Ostala potraživanja	783.501	759.118
(Ispravka vrijednosti ostalih kratkoročnih potraživanja)	(884.284)	(888.891)

U okviru drugih kratkoročnih potraživanja, najznačajnija su:

- Potraživanja od državnih i drugih institucija u iznosu od 22.284.971 KM. Unutar ovih potraživanja na fiksnu mrežu se odnosi iznos od 22.092.176 KM, a na mobilnu 192.794 KM. Struktura ovih potraživanja kod fiksne mreže je: potraživanje za više uplaćeni porez na dobit 2.257.502 KM, potraživanje od Porezne uprave FBiH-sudska presuda 19.812.741 KM (razlog za ovako značajno uvećanje ovih potraživanja u odnosu na prethodnu godinu) i potraživanje od zdravstvenog fonda za bolovanje preko 42 dana 21.933 KM. Kod mobilne mreže je potraživanje u iznosu od 192.792 KM ispravljeno u cijelom iznosu.
- Potraživanja od djelatnika kod fiksne mreže u iznosu od 42.680 KM najvećim dijelom se odnose na: kratkoročne pozajmice, rate kredita i putne akontacije. Na istim je izvršena ispravka u iznosu od 16.577 KM, tako da neto istih iznosi 26.104 KM.
- Ostala potraživanja kod fiksne mreže u iznosu od 783.501 KM najvećim dijelom odnose se na potraživanje od Ministarstva obrane u iznosu od 437.478 KM i potraživanje od Hercegovačke banke u iznosu od 236.568 KM. Na istim je izvršena ispravka u iznosu od 674.913 KM, tako da je neto iznos ovih potraživanja 108.588 KM.

Kada je u pitanju finansijsko izvješćivanje na primjeru Drugih kratkoročnih potraživanja, u toku revizije smo uočili da se iskazani iznos istih u Bilanci stanja ne slaže sa prezentiranim bruto bilancama za fiksnu i mobilnu mrežu. Analiziranjem navedenog nesklada utvrdili smo da je isti nastao na poziciji Potraživanja od državnih institucija i odnosi se na ulazni PDV za koji su manje iskazana ova potraživanja u bilanci stanja za iznos 1.247.619 KM.

Dato nam je obrazloženje za navedeno odstupanje i objašnjeno da su iznos ulaznog PDV-a i iznos izlaznog PDV-a sučeljeni prilikom izrade bilance stanja, a da tom prilikom nisu provedena i knjiženja u glavnoj knjizi.

Aktivna vremenska razgraničenja iskazana su u ukupnom iznosu od 5.472.178 KM i veća su u odnosu na prethodnu godinu za 265,28 % ili 3.409.461 KM. Najznačajniji se odnose na: subvenciju JP „HP“ d.o.o. Mostar, po sporazumu sa Vladom FBiH, u iznosu od 2.772.960 KM; unaprijed plaćene troškove u iznosu od 1.215.374 KM, od čega su najznačajniji zakupi za bazne stanice 1.063.295 KM; nefakturisana potraživanja u iznosu od 195.945 KM i obračunate subvencije korisniku usluge u iznosu od 1.287.898 KM (iznosi za koje se korisnicima prilikom prodaje mobitela odobravaju popusti u odnosu na nabavnu cijenu dobavljača).

U postupku revizije dobili smo podatke obračunatog i naplaćenog potraživanja iz bilinga po godinama koje iznosimo u tabeli kako slijedi:

Godina	Obračunato fiksna	Naplaćeno fiksna	Index fiksna	Obračunato mobilna	Naplaćeno mobilna	Index mobilna
2006	54.585.140	52.758.697	96,65	65.083.620	64.737.693	99,47
2007	68.631.708	63.987.481	93,23	66.713.148	66.365.452	99,48
2008	72.847.931	68.595.859	94,16	70.382.798	69.847.341	99,24
2009	67.636.516	64.849.677	95,88	73.811.810	72.920.358	98,79
2010	70.494.243	57.800.483	81,99	49.507.366	39.506.010	79,80

Podaci koji su prezentirani u tabeli pokazuju da je naplata u 2010. godini značajno opala u odnosu na prethodne godine, što potvrđuje naš zaključak da je potrebno poduzeti mjere u cilju poboljšanja naplate. Da bi se navedeno ostvarilo nužno je unaprijediti procedure naplate potraživanja.

Preporuke:

Unaprijediti interne procedure upravljanja potraživanjima, kako bi se preduprijedilo nastajanje visokih potraživanja po pojedinačnim korisnicima, koja u konačnici neće biti naplaćena. Poboljšati i iskoristiti sve mehanizme i raspoloživu tehnologiju kako bi ispravke potraživanja u narednom periodu bile manje.

4.6 Novac i novčani ekvivalenti

Novčana sredstva iskazana kao gotovina i ekvivalenti gotovine, na datum bilansa iznosila su:

	31.12.2010.	31.12.2009.
Novac i novčani ekvivalenti	4.349.274	7.609.480
Transakcijski računi (u domaćoj valuti)	2.838.602	6.416.738
Blagajna (u domaćoj valuti)	30.139	25.217
Devizni računi	1.480.168	1.155.925
Devizna blagajna	365	11.601

Gotovina i ekvivalenti gotovine odnose se na sredstva koja se vode na računima i u blagajnama.

Transakcijski računi i raspolaganje sredstvima regulirani su Odlukom Uprave o prenosu ovlasti za potpisivanje u Korporativnoj jedinici za financije, od 04. prosinca 2009. godine. Radi lakšeg obavljanja operativnog posla određeno je slijedeće:

- Povećanje limita za potpisivanje (kolektivno -2 potpisa) naloga za plaćanje: Naloga vrijednosti do 1.000 KM mogu potpisivati bilo koja dva potpisnika koji imaju deponiran potpis kod poslovne banke, Naloga vrijednosti preko 1.000 KM do 10.000 KM mogu potpisivati ovlašteni djelatnici Sektora za riznicu i poreze uz potpis jednog od članova Uprave i naloga preko 10.000 KM potpisuju dva člana Uprave.

- Potpisivanje statističkih izvješća i izvješća za Agenciju za javne nabave ovlaštena su tri djelatnika sa kartona deponovanih potpisa.
- Dostava podataka nadležnim organima po učinjenim prekršajima u prometu ovlaštena su dva djelatnika sa kartona deponovanih potpisa.
- Potpisivanje korespondencije sa poslovnim bankama, dobavljačima i Poreznim upravama ovlaštena su dva djelatnika sa kartona deponovanih potpisa.

Ukupno je otvoreno 18 računa kod tri poslovne banke: UniCredit Bank 6 računa, Hypo Group Alpe Adria 6 računa i Raiffeisen Bank 6 računa.

Blagajna i devizna blagajna regulirane su Naputkom o nalogima za službeno putovanje i blagajničkom poslovanju i odnose se na gotovinske isplate putem slijedećih blagajni: Glavna blagajna korporacije, Pomoćna blagajna Poslovne jedinice za nepokretnu mrežu, Pomoćne blagajne Poslovne jedinice za pokretnu mrežu i Pomoćne blagajne TK Centara i Magistralnog TK Centra (u daljem tekstu TK Centri). Glavna blagajna korporacije namijenjena je za isplate akontacija, troškova dnevnica, reprezentacije i sličnih troškova članova Uprave, te sitnih troškova prouzrokovanih od strane korporativnog dijela poduzeća. Pomoćne blagajne su namijenjene za isplate akontacija i troškova Poslovnih jedinica i TK Centara. U Naputku je definirana detaljna procedura praćenja naloga za službena putovanja i ostalih blagajničkih poslova.

4.7 Obveze

U financijskim izvješćima na datum bilansa, iskazane su slijedeće obveze:

	31.12.2010.	31.12.2009.
OBVEZE	147.943.191	171.316.782
Dugoročne obaveze	57.157.673	64.704.159
Dugoročne financijske obveze	48.567.553	55.310.209
Dugoročna razgraničenja i rezerviranja	8.590.120	9.393.950
Kratkoročne obveze	90.785.518	106.612.623
Kratkoročne financijske obveze	24.125.338	24.870.339
Obveze prema dobavljačima i druge obveze	34.756.875	38.661.830
Pasivna vremenska razgraničenja	31.903.305	43.080.454

Obveze iskazane na datum bilance u ukupnom iznosu od 147.943.191 KM u odnosu na prethodnu godinu manje su za 13,64 %. Iste čine dugoročne i kratkoročne obveze. Učešće dugoročnih obveza u ukupnim obavezama je 38,63 %, a kratkoročnih 61,37 %. I dugoročne i kratkoročne obveze imaju tendenciju smanjenja.

Dugoročne obveze iskazane u iznosu od 57.157.673 KM čine dugoročne financijske obveze i dugoročna razgraničenja i rezerviranja.

Dugoročne financijske obveze iskazane u iznosu od 48.567.553 KM čine dugoročni krediti i ostale dugoročne obveze.

Dugoročni krediti iskazani u iznosu od 21.798.747 KM odnose se na dugoročne financijske i robne kredite, odnosno, zajmove. Isti su uzeti u svrhu izmirenja naknadno utvrđenih poreskih obveza, financiranja stalnih nematerijalnih i materijalnih sredstava, od čega su najznačajniji krediti za nabavku i instaliranje opreme i softvera, rekonstrukciju telefonske mreže, obnovu telekomunikacijske strukture i izgradnju baznih stanica. Kao jemstvo za dobivene kredite založena je imovina knjigovodstvene vrijednosti od 27.313.343 KM.

U narednoj tablici daje se pregled dugoročnih obveza po osnovu dugoročnih kredita:

Kreditor	Broj ugovora	Kamatna stopa	Rok dospjeća	Obveza 31.12.2010.
UniCredit bank	80000147-DK-1/10	6MEURIBOR+4,84	30.04.2013.	9.600.000
Zagrebačka banka (ZABA)	18-0321/05	6,00 (promj.)	01.10.2015.	4.144.693
Raiffeisen bank (RABA)	5198/05	4,55 (promj.)	07.07.2015.	3.762.500

Ericsson	09-026	7,50 (fiksna)	30.06.2012.	830.028
AMPER-MADRID	018203-ICCO	0,30 %	2011-2047.	1.631.880
ALCATEL-MADRID	018202-ICCO	0,30 %	2011-2048.	1.366.286
EBRD-LONDON	676-EBRD	promjenjiva	31.03.2012.	338.559
VB Leasing				124.801
Ukupno:				21.798.747

Najznačajniji dugoročni financijski kredit u iznosu od 18.000.000 KM uzet je u 2010. godini.

Radi se dugoročnom kreditu uzetom od UniCredit Bank d.d. Mostar, po Ugovoru o dugoročnom kreditu, uzetom u svrhu izmirenja naknadno utvrđenih poreznih obaveza – poreza na dobit, po Rješenju Federalnog ministarstva finansija. Kredit je uzet na rok od 30 mjeseci, uz varijabilnu kamatnu stopu vezanu za 6M EURIBOR+4,84 p.p. godišnje. Kao instrumenti osiguranja, pored 10 bjanko mjenica, ugovorom je utvrđeno da se tražbina banke osigura uknjižbom založnog prava na nekretninama Društva, u ukupnoj procijenjenoj vrijednosti od 17.976.821 KM.

Ugovoreno je da se kredit vraća mjesečno. Rata kredita iznosi 600.000 KM. Na datum bilance izvršena je reklasifikacija i kredit koji dospijeva u tekućoj godini u iznosu od 7.200.000 KM prenesen je na kratkoročne obveze.

Ostali krediti iz ranijeg perioda uzeti su za finansiranje GSM dozvole, rekonstrukciju telekomunikacijske mreže i nabavu opreme.

Ostale dugoročne financijske obveze u iznosu od 26.317.892 KM odnose se na obveze za GSM i

UMTS licencu. Iste se odnose na obveze prema Regulatornoj agenciji za komunikacije BiH (RAK), po osnovu dobivenih dozvola, dozvole trećeg GSM operatera i UMTS dozvole, Dozvole za pružanje mobilnih usluga na univerzalnim telekomunikacijskim sistemima. Shodno zahtjevima iz MRS 38 – Nematerijalna sredstva i MRS 39 – Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje, dobivene dozvole iskazuju se po diskontovanoj vrijednosti. U vrijednost sredstva uključena je i diskontna kamata po stopi od 6 % koja će teretiti rashode po osnovu kamata u periodu od 2009. – 2015. godine.

Dugoročna razgraničenja i rezerviranja iskazana u iznosu od 9.041.034 KM čine dugoročna rezerviranja i dugoročna razgraničenja.

- **Dugoročna razgraničenja** u iznosu od 6.501.469 KM odnose se na unaprijed naplaćene, a odgođene prihode, po osnovu primljenih donacija.
- **Dugoročna rezerviranja** iskazana u iznosu od 2.539.565 KM odnose se na rezervirane jubilarne nagrade i otpremnine, po osnovu primjene MRS 19 – Primanja uposlenih. Ova rezerviranja izvršena su na osnovu procjene ovlaštenog aktuara.

Kratkoročne obveze iskazane u ukupnom iznosu od 90.785.518 KM čine kratkoročne financijske obveze, obveze prema dobavljačima i pasivna vremenska razgraničenja.

- **Kratkoročne financijske obveze** u iznosu od 24.125.338 KM predstavljaju dio obveza podugoročnim kreditima koje dospijevaju u tekućoj godini, a koje su na datum bilance, shodno MRS 1 – Prezentacija financijskih izvještaja, reklasifikovane u kratkoročne.
- **Obveze prema dobavljačima i druge obveze** iskazane su u iznosu od 33.102.120 KM. Najznačajnije su obveze prema dobavljačima u zemlji i inostranstvu u iznosu od 20.669.619 KM i obveze prema vlasnicima kapitala za neisplaćenu dividendu u iznosu od 5.858.164 KM. Ostale obveze iskazane na ovoj poziciji odnose se na obveze za poreze i doprinose, obveze prema zaposlenima i obaveze nastale iz komisionih poslova.

Od ukupno iskazanih obveza prema dobavljačima, na obveze prema dobavljačima Direkcije pokretne mreže odnosi se 13.385.711 KM, a na obveze prema dobavljačima Direkcije nepokretne mreže 7.283.909 KM.

- **Obveze prema vlasnicima dividende** iskazane su u iznosu od 5.858.163 KM. Radi se o stvorenim obvezama po osnovu ostvarene dobiti za 2009. godinu, raspoređene po Odluci Skupštine broj: SD-1-1-4/10. U 2010. godini nisu evidentirane isplate dividende za 2009. godinu. Neizmirene obaveze

po osnovu dividende za 2009. godinu na datum bilansa iznose 5.858.163 KM, od čega, obaveze prema većinskom vlasniku – Federaciji BiH iznose 3.006.000 KM, obaveze prema HT d.d. Zagreb iznose 2.228.700 KM, obaveze prema HP d.d. Zagreb iznose 282.420 KM i obaveze prema malim dioničarima u iznosu od 341.043 KM.

Pasivna vremenska razgraničenja iskazana su u iznosu od 32.244.709 KM. U okviru ove pozicije, najznačajniji su odgođeni prihodi – donacije u iznosu od 7.602.966 KM, rezerviranja za sudske sporove u iznosu od 5.662.691 KM, kamate za GSM i UMTS licence u iznosu od 4.292.643 KM, obveze po osnovu rezerviranih troškova za nelikvidirane račune iskazane u iznosu od 3.356.859 KM, obveze prema HP d.o.o. Mostar u iznosu od 2.708.854 KM, razgraničeni PDV u iznosu od 2.398.110 KM, kratkoročna rezerviranja za otpremnine, jubilarne nagrade i godišnje odmone u iznosu od 1.592.650 KM i obveze prema ino partnerima po osnovu interkonekcije u iznosu od 1.251.246 KM.

- **Obveze po osnovu rezerviranja za sudske sporove** iskazane su u iznosu od 5.663.461 KM, od čega se od 4.131.344 KM odnosi se na tužbe djelatnika zbog umanjjenja satnice, iznos od 926.846 KM odnosi se na naknade šteta i otpemnine, a preostalih 605.271 KM na pokrenute tužbe po osnovu nepotpune primjene Kolektivnog ugovora u periodu od 2002. do 2006. godine.
- **Obveze prema HP d.o.o. Mostar** u iznosu od 2.708.854 KM odnose se na obveze za XII 2010.godine, po osnovu sufinansiranja troškova i investicija po Sporazumu iz 2003. godine, koje zbog izmirenja naknadno utvrđenih poreznih obaveza od strane Porezne uprave nisu izmirene.

4.8 Kapital

Na datum bilansa, iskazan je kapital u slijedećim iznosima:

	31.12.2010.	31.12.2009.
KAPITAL	323.442.404	303.194.224
Upisani temeljni kapital	315.863.250	315.863.250
Ostale rezerve	6.335	6.335
Akumulirana (zadržana) dobit	7.572.819	6.062.750
Akumulirani (preneseni) gubitak	0	(18.738.111)

Temeljni kapital iskazan u iznosu od 315.863.250 KM, upisan je kod nadležnog, Općinskog suda u Mostaru, po Rješenju broj: Tt-O-319/09, od 08.06.2009. godine i matičnim registarskim brojem subjekta upisa 1-10868.

Iskazani temeljni kapital podijeljen na 31.586.325 običnih dionica, iste klase, nominalne vrijednosti 10 KM, vlasništvo je:

- Vlade Federacije BiH, domaćeg ulagača, sa učešćem od 50,104 %, u iznosu od 158.260.130 KM,
- HT d.d. Zagreb, inozemnog ulagača, sa učešćem od 39,101 %, u iznosu od 123.505.000 KM,
- HP d.d. Zagreb, inozemnog ulagača, sa učešćem od 5,230 %, u iznosu od 16.519.970 KM i
- 1.185 manjinskih dioničara, sa ukupnim učešćem od 5,565 %, u iznosu od 17.578.150 KM, prema Rješenju broj: 03-19-3457/07, od 04.09.2007. godine.

Naprijed navedeno učešće dioničara utvrđeno je Sporazumom o Javnom poduzeću HT d.o.o. Mostar sukladno sa programom pripajanja HT Mobilne d.o.o. HT-u d.o.o. Mostar, zaključenim između Vlade Federacije BiH i HT – Hrvatske telekomunikacije d.d. Zagreb, dana, 26.10.2006. godine. Istim Sporazumom prihvaćeno je smanjenje vlasničkih prava državnog kapitala sa 62,67% na 55,67%, bez dokaza temeljem čega je urađeno, o čemu je već konstatirano u našim prethodnim revizijama.

Ostale rezerve iskazane u iznosu od 6.335 KM još uvijek nisu izdvojene u zakonom propisanom iznosu, sukladno članku 188. i 189. Zakona o gospodarskim društvima.

Akumulirana (zadržana) dobit iskazana u iznosu od 7.572.819 KM, u odnosu na prethodnu godinu veća je za 24,91 %. Ista predstavlja ostvarenu dobit u 2010. godini.

Iskazana dobit na datum prethodne bilance u iznosu od 6.062.750 KM je po Odluci Skupštine, broj: SD-1-1-4/10, od 30.07.2010. godine, raspoređena i prenesena na obveze. Prema istoj odluci, u dividende je izdvojeno 6.000.000 KM, a preostalih 62.750 KM raspoređeno u donacije.

Akumulirani (zadržani) gubitak iskazan na datum prethodne bilance u iznosu od 18.738.111 KM, isknjižen je i prenesen u korist potraživanja. Isti se odnosio na naknadno utvrđene porezne obveze od strane Porezne uprave Federacije BiH, po Rješenju Federalnog ministarstva financija broj: 07-15-774/09, od 08.12.2009. godine. Ove naknadno utvrđene obveze odnosile su se na obračunati porez na dobit po osnovu subvencija koje je Društvo uplatilo poduzeću „Hrvatske pošte“ d.o.o Mostar u proteklih osam godina, temeljem Odluke Vlade Federacije BiH. Obzirom da se radilo o naknadno utvrđenim poreznim obvezama poreza na dobit iz ranijeg perioda, Društvo je iste, sukladno MRS 8 – Računovodstvene politike, promjene računovodstvenih procjena i greške, evidentiralo na teret kapitala. Uprava je izmirila naknadno utvrđene obveze i pokrenula sudski spor. Po tom osnovu, Kantonalni sud u Sarajevu donio je Presudu, odnosno, Rješenje broj: 09 0 U 006356, od 27.10.2010. godine, kojim je poništio osporeno Rješenje Federalnog ministarstva financija, kao i prvostepeno rješenje Porezne uprave Središnji ured u Sarajevu, u dijelu koji se odnosi na dodatno utvrđene obveze poreza na dobit.

Po osnovu dobivenog predmetnog spora izvršeno je isknjiženje akumuliranog gubitka.

4.9 Prihodi

Prihodi ostvareni u obračunskom periodu iskazani su u slijedećim iznosima:

	01.01. - 31.12.2010.	01.01. - 31.12.2009.
PRIHODI	238.628.772	242.772.984
Prihodi od prodaje dobara i usluga – operativni prihodi	231.149.276	236.196.995
Prihodi od finansiranja	827.639	727.950
Prihodi od prodaje stalnih sredstava	58.210	161.773
Ostali prihodi	6.593.647	5.686.266

Politike vrednovanja i iskazivanja prihoda uređene su Pravilnikom o računovodstvu i računovodstvenim politikama u člancima 152 - 159. Prihodi od telekomunikacijskih usluga predstavljaju fakturiranu i obračunatu vrijednost pruženih usluga.

Prihodi nastali pružanjem usluga u zemlji obuhvataju priključke, pretplatu za telefonske linije, lokalne pozive u zemlji i prihode od međunarodnih poziva koji proizilaze iz zemlje. Prihodi nastali po osnovu međunarodnih usluga iskazuju se u bruto iznosima, a procjene prihoda se vrše za dio prihoda po kojima su usluge pružene, a nisu odobreni međunarodni obračuni na dan bilance stanja. U istim su prihodi u jednoj klasifikaciji grupirani u prihode od redovnih aktivnosti i ostalih aktivnosti. Isti ti prihodi klasificirani na drugi način dijele se na prihode od prodaje, pružanja usluga, ulaganja i financiranja.

Prihodi u 2010. godini su manji za 1,71 % u odnosu na prethodnu godinu ili 4.144.212 KM, a u odnosu na plan manji su za 14 % ili 37.995.228 KM. Unutar ovih kategorija prihodi od mobilne mreže manji su za 3 % u odnosu na prethodnu godinu, a u odnosu na plan manji su za 19 %. Za fiksnu mrežu prihodi su bili približno na istom nivou kao i prethodne godine, a u odnosu na plan manji su za 1 %.

Prihodi od prodaje u iznosu od 231.149.276 KM u ukupnim приходима učestvuju sa 96,86 % i u odnosu na prethodnu godinu manji su za 2,14 % ili 5.047.719 KM. Ove prihode čine prihodi od telekomunikacionih usluga 168.642.505 KM (telefonske pretplate, pretplata ADSL, pozivi prema pokretnoj mreži HT, pretplata BILING, pozivi BILING, pre-paid bonovi), prihodi od međunarodnog TK prometa 26.731.128 KM (MTK prihod govorne usluge TUZ, prihod od prodaje robe), prihodi međunarodni TK promet „deklaracije“ 1.275.840 KM (interkonekcija-obračun), prihodi od prodaje-strano tržište 34.396.732 KM (MTK prihod govorne usluge INOZ, roaming) i ostali prihodi od prodaje 103.072 KM (prihodi od prodaje robe na malo u zemlji i obročne prodaje računala).

Prihodi od ulaganja i financiranja iskazani su u ukupnom iznosu od 827.639 KM i veći su u odnosu na prethodnu godinu za 13,69 % ili 99.689 KM, unutar ovih prihoda najznačajniji su prihodi od zateznih kamata BILING.

Ostali prihodi iskazani su u ukupnom iznosu od 6.593.647 KM i veći su u odnosu na prethodnu godinu za 15,95 % ili 907.381 KM, a unutar ovih prihoda najznačajniji su: prihodi od naplaćenih otpisanih potraživanja 2.415.501 KM, odgođenih rezerviranja 1.059.113 KM (ukidanje rezerviranja troškovi-razno, plaće, sudske sporove, jubilarne naknade, dani godišnjeg odmora po MRS-u 19), odgođenih prihoda

1.525.237 KM (naknadno utvrđeni prihod iz ranijih godina, naplaćena isknjižena potraživanja) i odgođeni prihod-donacije 532.946 KM.

U svezi sa navedenim smatramo da Društvo još uvijek nedovoljno koristi sve svoje potencijale i unutarnje rezerve, obzirom da raspolaže sa stručnim i visokoobrazovanim kadrovima, za čije se školovanje, stručno usavršavanje i osposobljavanje, shodno donesenim aktima, izdvajaju značajna sredstva. Kao primjer navodimo pasivnost i nedovoljni angažman u aktuелnoj fiskalizaciji. Društvo je trebalo iskoristiti sve svoje komparativne prednosti i angažovanjem vlastitih stručnih kadrova aktivno se uključiti i postati jedan od nosilaca poslova kod uvođenja fiskalnih sistema. Na ovaj način su mogli uvećati svoje prihode, a umjesto toga će u narednom periodu, po osnovu obaveznog uvođenja fiskalnih kasa za vlastite potrebe i njihovog kontinuiranog održavanja kupovati „tuđu pamet“, izdvajati znatna sredstva i plaćati usluge drugim pravnim licima.

Preporuka:

Uprava treba unaprijediti svoje dosadašnje metode u ostvarenju prihoda od prodaje. Obzirom na djelatnost Društva, u vremenu kada je cio proces informatiziran, u Društvu je moguće pratiti sve parametre i promptno djelovati mijenjajući ih, u cilju poboljšanja svog proizvoda i osvajanjem novih oblasti poslovanja, koji će dovesti do ostvarivanja većih prihoda.

4.10 Rashodi

Iskazani rashodi u financijskim izvješćima u iznosu od 229.714.152 KM, u odnosu na prethodnu godinu manji su za 2,20 %.

Struktura iskazanih rashoda je slijedeća:

	01.01.-31.12.2010.	01.01.-31.12.2009.
RASHODI	229.714.152	234.893.256
Operativni rashodi	208.488.563	209.647.676
Financijski rashodi	10.201.494	9.195.884
Gubici od umanjenja vrijedn., otpisa i otuđ. stalnih sredstava	83.938	817.906
Ostali rashodi	10.940.157	15.231.790

Operativni rashodi iskazani u iznosu od 208.488.563 KM, na nivou su rashoda ostvarenih po istom osnovu u prethodnoj godini. Isti proističu iz redovnih aktivnosti i u najvećem dijelu predstavljaju troškove poslovanja. Operativne rashode u iznosu od 151.840.621 KM čine troškovi uprave, administracije i distribucije, preneseni sa pozicije troškova, dok preostalih 56.523.822 KM predstavljaju troškovi za prodano, direktno evidentirane na poziciju rashoda.

Troškovi uprave i administracije koji se vode i evidentiraju kao troškovi fiksne mreže, u najvećem dijelu odnose se na plaće i ostala primanja djelatnika, amortizaciju, troškove utrošenog materijala i energije, zakupnine, sve vrste naknada, uključujući naknadu za korištenje GSM i UMTS licence, reklamu i propagandu, sponzorstva, poreze i doprinose koji ne ovise od poslovnog rezultata i ukalkulirana rezerviranja po MRS 19 – Primanja zaposlenih i po osnovu sudskih sporova. Svi ovi troškovi za mobilnu mrežu vode se i evidentiraju kao **troškovi distribucije**.

Troškove uprave, administracije i distribucije čine slijedeći troškovi poslovanja:

	01.01.-31.12.2010.	01.01.-31.12.2009.
TROŠKOVI POSLOVANJA	151.840.621	152.527.391
Troškovi materijala, energije i rezervnih dijelova	5.678.473	5.652.470
Amortizacija	48.762.342	46.245.153
Troškovi primanja uposlenih	56.972.644	60.280.746
Troškovi usluga	25.173.377	25.032.161
Razni troškovi poslovanja	12.139.153	12.137.235
Ukalkulisana rezerviranja	3.114.632	3.179.626

Utrošene sirovine, materijal, rezervni dijelovi i inventar iskazani u iznosu od 5.678.473 KM, na nivou su troškova iskazanih po istim osnovama u prethodnoj godini. U okviru ovih troškova najveći dio u

iznosu od 3.560.003 KM odnosi se na troškove električne energije. Utrošene sirovine i materijal iznosile su 1.978.593 KM, a preostalih 139.878 KM čini otpis sitnog inventara. Utrošene sirovine i materijal odnose se na utrošeni materijal za tekuće održavanje, instalaciju ADSL, kancelarijski i ostali potrošni materijal i sredstva za higijenu.

Troškovi amortizacije iskazani u iznosu od 48.762.342 KM u odnosu od prethodnu godinu veći su za 5,44 %. U okviru ovih troškova, amortizacija materijalnih sredstava obračunata je u iznosu od 36.771.965 KM, a amortizacija nematerijalnih sredstava u iznosu od 11.990.377 KM.

Troškovi primanja uposlenih iskazani u iznosu 56.972.644 KM, u odnosu na prethodnu godinu manji su za 5,49 %. Ove troškove čine plaće i naknade plaća u iznosu od 49.998.452 KM i ostali troškovi zaposlenih u iznosu od 6.974.192 KM. U okviru ostalih troškova zaposlenih, naknade za topli obrok iznosile su 4.964.536 KM, regres za godišnji odmor 1.414.151 KM i naknade za prijevoz na posao i sa posla 595.505 KM.

Prava uposlenih, uključujući i sve vrste primanja regulirana su vlastitim aktima, shodno važećem kolektivnom ugovoru. Obračun plaća i naknada plaća vrši se na osnovu pojedinačnih ugovora o radu, sukladno Pravilniku o radu, Kolektivnim ugovorom za područje telekomunikacija u Federaciji BiH i važećem zakonskom regulativom. Pravilnikom o radu, u prilogu - Plaće, dodaci i naknade plaće u Društvu, na jedinstven način regulirani su osnovna plaća, dodaci na plaću, kriteriji za utvrđivanje doprinosa zaposlenika na radu, plaće zaposlenika, naknade plaće, dodatna primanja i naknade koje terete troškove poslovanja.

Osnovna bruto plaća je proizvod bruto satnice, broja sati u mjesecu i odgovarajućeg, pojedinačnog koeficijenta složenosti poslova koje zaposlenik obavlja.

Međutim, iako su primanja uposlenih uređena Pravilnikom o radu i kolektivnim ugovorom, isplata plaća nije vršena sukladno istim aktima. I u 2010. godini, primjenjivala se bruto satnica za obračun plaća iz lipnja 2009. godine, u iznosu od 5,60 KM, iako ista, prema naprijed navedenom pravilniku i kolektivnom ugovoru iznosi 5,88 KM. Kao osnovni razlog za to je primjena novog Zakona o porezu na dohodak. Naime, nakon stupanja na snagu ovog zakona, Uprava Društva je 02.lipnja 2009. godine, pozivajući se na tumačenje Federalnog ministarstva financija o primjeni propisa iz oblasti plaća u vezi obračuna plaća po osnovu istog zakona, donijela Odluku o visini bruto satnice za obračun plaća uposlenika za svibanj 2009. godine i do daljnjeg u iznosu od 5,60 KM. Inače, obračun plaće i dalje se vrši i za bruto satnicu utvrđenu Pravilnikom o radu, a shodno kolektivnom ugovoru, u iznosu od 5,88 KM, ali se isplata vrši za bruto satnicu u iznosu od 5,60 KM. Obračunata razlika između ovih satnica evidentira se kao rezerviranje i tereti troškove poslovanja. Po ovom osnovu, samo u 2010. godini, izvršeno je rezerviranje u iznosu od 2.528.344 KM. Zbog umanjene bruto satnice od strane dijela uposlenika i sindikalne organizacije Društva pokrenut je i još uvijek se vodi sudski spor.

Naprijed navedeno ne odnosi se na predsjednika Uprave, izvršne direktore i sekretara Društva, čije se plaće uređuju posebnim ugovorima. Naime, položaj, ovlaštenja, odgovornosti i prava Uprave i sekretara Društva, pored propisanih Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o javnim poduzećima u Federaciji BiH i Statutom, uređena su pojedinačnim ugovorima.

Na osnovu Prethodne suglasnosti za utvrđivanje plaća i naknada u skladu sa Zakonom o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija Federacije BiH i javnih poduzeća u većinskom vlasništvu Federacije BiH, broj: 01-49-851/09, od 02.06.2009. godine, date od strane resornog, Federalnog ministarstva prometa i komunikacija, prema kojoj se Upravi Društva može utvrditi mjesečna neto plaća najviše u iznosu od 4,9 prosječnih mjesečnih neto plaća isplaćenih u Federaciji BiH u prethodna tri mjeseca, Nadzorni odbor Društva donio je odluke o utvrđivanju plaća, i to: direktoru - predsjedniku Uprave u iznosu od 4,9 prosječnih mjesečnih neto plaća, a izvršnim direktorima, članovima Uprave, u iznosu od 4,5 prosječnih mjesečnih neto plaća isplaćenih u Federaciji BiH u prethodna tri mjeseca.

Sa članovima Uprave zaključeni su menadžerski ugovori.

Prema ugovoru zaključenim sa predsjednikom Uprave, osnovna neto plaća utvrđena je u iznosu od 4,9 prosječnih mjesečnih neto plaća isplaćenih u Federaciji BiH u prethodna tri mjeseca. Iznos neto plaće je osnovica za obračun minulog rada, poreza i doprinosa, te ostalih davanja sukladno pozitivnim pravnim propisima.

U vezi sa naprijed navedenim, prosječno isplaćena neto plaća u 2010. godini iznosila je 1.555 KM. Najniža plaća isplaćena je u iznosu 675 KM, a najviša u iznosu 4.296 KM.

Za razliku od menadžerskih ugovora zaključenih sa članovima Uprave predloženim od strane Vlade Federacije BiH, u menadžerskim ugovorima zaključenim sa članovima Uprave predloženim od strane HT d.d. Zagreb nisu utvrđeni iznosi, odnosno, visina naknade za njihov rad. U istim ugovorima utvrđeno je da će visina naknade biti određena odlukom Nadzornog odbora, o kojoj je već naprijed konstatovano.

S tim u svezi, na poziciji plaća u 2010. godini nisu evidentirane isplate članovima Uprave, imenovanim po prijedlogu HT d.d. Zagreb, već su naknade za njihov rad teretile druge pozicije troškova poslovanja.

Naknade troškova plaća za ove članove Uprave, kao i za još neke djelatnike, fakturirane su od strane HT d.d. Zagreb, poduzeća koje ih je angažiralo za rad u Društvu, kao usluge, pozivajući se na Ugovor o strateškoj suradnji.

Naime, u siječnju 2008. godine, između HT d.d. Zagreb i HT d.d. Mostar (Društvo) zaključen je Ugovor o strateškoj suradnji, kojim je pored ostalog definirana tehnička potpora i angažman stručnjaka HT d.d. Zagreb. S tim u vezi, pozivajući se na Ugovor o strateškoj suradnji, HT d.d. Zagreb je u 2010. godini, fakturirao naknade troškova za angažirane stručnjake u Društvu, uključujući i za dva člana Uprave. Prema prezentiranim podacima, za šest angažiranih stručnjaka po navedenom osnovu u 2010. godini fakturirano je 397.389 KM. Ovi računi teretili su troškove poslovanja, na pozicijama usluga i rezerviranja. Tako je iznos od 310.571 KM knjižen na troškove usluga, od čega se 91.487 KM odnosi na ime izvršnog direktora za nepokretnu mrežu, a preostalih 86.818 KM teretio je rezerviranja, na ime izvršnog direktora za financije, o čemu će se detaljnije konstatirati u daljem tekstu, u okviru obrazloženja pozicija na koje su evidentirani predmetni računi kao troškovi.

Ostali troškovi zaposlenih obračunati su i isplaćeni sukladno Pravilniku o radu, kolektivnim ugovorom i važećom zakonskom regulativom.

Troškovi usluga iskazani u iznosu od 25.173.377 KM, također su na nivou prošlogodišnjih. U okviru ovih troškova, najznačajnije su usluge održavanja, zakupnine, troškovi reklame i propagande i TSA sporazumi.

Usluge održavanja iskazane u iznosu od 9.066.445 KM, u odnosu na prethodnu godinu veće su za 2,42 %. U okviru istih, najznačajnije su usluge održavanja objekata i opreme fiksne i mobilne mreže od strane ovlaštenih predstavnika proizvođača i isporučilaca (Nokia Siemens Networks d.d. zagreb, Ericsson NT d.d. Zagreb, Kron d.d. Split i dr.).

Zakupnine iskazane u iznosu od 5.774.642 KM, u odnosu na prethodnu godinu veće su za 7,70 %. U okviru istih, najveće su zakupnine u zemlji u iznosu od 3.429.201 KM, po osnovu iznajmljivanja prostora i instaliranja telekomunikacijske opreme.

Troškovi reklame i propagande iskazani su u iznosu od 5.140.054 KM. Isti su u odnosu na prethodnu godinu manji za 12,97 %. Troškovi reklame i propagande odnose se na troškove izrade kreativnih rješenja i reklamu putem elektronskih i pisanih medija, reklamnih bilboarda i ostalim oglašavanjem na području BiH. Troškovi oglašavanja na TV iznosili su 876.936 KM, izrada kreativnih rješenja 715.517 KM, ostala oglašavanja 478.706 KM i zakup medijskog prostora 218.733 KM.

Troškovi reklame i propagande planiraju se godišnjim planom, o čemu Uprava i Nadzorni odbor donose potrebne odluke. S tim u vezi, Uprava svake godine provodi postupak izbora dobavljača za zakup medija i marketinške komunikacije.

Revidirali smo postupak izbora najpovoljnijeg dobavljača za ove usluge. Ponuđači su izabrani putem otvorenog postupka. Radi se o agencijama „S.V.- RSA“ d.o.o. Sarajevo i „Via Media“ d.o.o. Sarajevo. Izabrani dobavljači redovito fakturišu usluge oglašavanja za ugovorene kampanje koje se emitiraju ili objavljuju u pojedinim elektronskim i pisanim medijima, uz agencijsku proviziju.

Kao uzorci uzete su fakture agencije „S.V.-RSA“ d.o.o. Sarajevo, ispostavljene po osnovu usluga oglašavanja na TV postajama, i to:

1. Faktura, broj: 460-05/10, od 31.05.2010. godine, na iznos 121.327 KM. Radi se o fakturiranim uslugama oglašavanja za kampanju „Pro tarife“, provedenu na RTV FBiH, BHRT, Mreži Plus, Pink BH i TV OBN u periodu od 01.05.-31.05.2010. godine. Prema fakturi, od ukupno fakturisanog iznosa, agenciji pripada samo provizija u iznosu od 3.020 KM (bez PDV-a), a najveći dio pripada TV postajama, od čega najviše RTV FBiH, obzirom da je na istoj bilo najviše emitiranja. Prema istoj fakturi, ova postaja izvršila je 215 emitiranja u iznosu od 30.807 KM, bez PDV-a.

2. Faktura, broj: fakturu broj: 1043-11/10, od 30.11.2010. godine, na iznos od 79.676 KM. Radi se o uslugama oglašavanja za kampanju „Hej Image kampanja“, provedenu na TV postajama RTV FBiH, BHRT, Mreži Plus, NTV Hayat, Pink BH, ATV BL, RT RS i TV OBN u periodu od 04.11.-30.11.2010. godine. Prema ovoj fakturi, provizija agencije iznosi 1.983 KM (bez PDV-a), dok se od ukupno fakturisanog iznosa, najveći dio odnosi na emitiranja na RTV FBiH, koja je izvršila 200 emitiranja u iznosu od 20.213 KM, također bez PDV-a.

Imajući u vidu način na koji je definirana tenderska dokumentacija i nemogućnost praćenja realizacije ugovora vezanih za zakup medija i marketinške komunikacije, zbog ograničenja vremena i resursa, iste nismo revidirali, radi čega nismo ni u mogućnosti potvrditi iskazane transakcije na pozicijama na kojima se vode ovi troškovi.

U okviru troškova reklame i propagande iskazuju se i **troškovi sponzorstva**, koji su u revidiranoj godini iznosili 547.188 KM. Najveći dio u iznosu od 367.000 KM odnosi se na sponzoriranje kulturnih manifestacija, u okviru koji su najznačajnije ”Sarajevo film festival” i Mostarsko proljeće ”Dani matice hrvatske”, realizovani po zaključenim ugovorima.

Na poziciji usluga iskazani su i određeni troškovi nastali po osnovu Ugovora o strateškoj suradnji, zaključenog između Društva i HT d.d. Zagreb u siječnju 2008. godine, evidentirani kao „TSA sporazumi“.

„TSA sporazumi“ iskazani su u iznosu od 310.571 KM. Na ovu poziciju knjiženi su računi dobavljača „HT“ d.d. Zagreb, ispostavljeni po osnovu naknade troškova za angažirane stručnjake, po naprijed navedenom ugovoru.

Radi se o naknadama troškova za pet stručnjaka, uključujući i jednog člana Uprave, angažiranih od strane poduzeća „HT“ d.d. Zagreb. Obzirom da prema Ugovoru o strateškoj suradnji, angažirani stručnjaci od Društva ne primaju nikakvu naknadu, već im plaće i ostale naknade isplaćuje HT d.d. Zagreb, po tom osnovu se i fakturišu troškovi njihovog angažmana.

Ne možemo se složiti sa načinom na koji su provedeni opisani računovodstveni postupci i evidentirane naprijed navedene transakcije, a posebice one koje se odnose na članove Uprave.

Naime, članovi Uprave nominirani od strane strateškog partnera imenovani su na mjesta izvršnih direktora na period od četiri godine, o čemu su zaključili menadžerske ugovore, koji u biti predstavljaju ugovore o radu. Prema članku 2. Zakona o radu („Sl.novine Federacije BiH“ br: 43/99, 32/00, 29/03) „zaključivanjem ugovora o radu između poslodavca i zaposlenika zasniva se radni odnos“, a samim tim preuzimaju obveze i stiču prava po tom osnovu, što je i definirano menadžerskim ugovorima. Drugim riječima, zaključivanjem menadžerskih ugovora imenovani članovi Uprave zasnovali su radni odnos u Društvu, odnosno, u Federaciji BiH. Istovremeno, zaključivanjem ovakvih ugovora i angažiranjem na poslove i radne zadatke na duži vremenski rok, period od četiri godine, imenovani članovi Uprave, shodno Zakonu o porezu na dohodak, stekli su i status rezidenta Federacije BiH.

Naime, odredbama članka 2. točka 3) Zakona o porezu na dohodak („Sl.novine Federacije BiH“ br: 10/08), propisano da se se „rezidentom Federacije, u smislu ovog Zakona, smatra i fizička osoba koja na teritoriji Federacije neprekidno ili sa prekidima boravi 183 ili više dana u bilo kojem poreznom periodu...“.

Naprijed opisanim angažmanom, imenovani članovi Uprave, predloženi od strane HT d.d. Zagreb, stekli su status rezidenta Federacije BiH i po tom osnovu postali i obveznici poreza na dohodak.

Imajući u vidu važeću zakonsku regulativu, smatramo da su osobe angažirane kao odgovorne osobe u poduzeću na teritoriju Federacije BiH stekle uvjete i treba da budu u stalnom radnom odnosu u tom poduzeću, a samim tim i ostvaruju sva prava koja proizilaze po tom osnovu.

Obzirom na naprijed navedeno, mi ne možemo potvrditi da su plaće za dva izvršna direktora, imenovana ispred strateškog partnera, HT d.d. Zagreb, isplaćena sukladno važećem Zakonu o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija Federacije BiH i javnih poduzeća u većinskom vlasništvu Federacije BiH. Istovremeno, zbog angažmana na duži vremenski period, iste osobe stekle su status rezidenta Federacije BiH, a samim tim postale i obveznici poreza na dohodak.

Razni troškovi poslovanja iskazani u iznosu od 12.139.153 KM, također su na nivou prošlogodišnjih. Najznačajnije su naknade i članarine u iznosu od 6.336.447 KM, od čega se najveći dio odnosi na naknade Regulatornoj agenciji za komunikacije, troškovi osiguranja iznose 1.293.959 KM, izdaci i ostala materijalna prava uposlenika 1.111.601 KM, porezi i takse 997.170 KM, troškovi reprezentacije 293.455 KM, naknade bankama 221.592 KM i naknade članovima Nadzornog odbora i Odbora za reviziju 185.811 KM.

Izdaci za materijalna prava uposlenih isplaćuju se na osnovu Pravilnika o radu, sukladno kolektivnom ugovoru.

Uprava Društva je na sjednici održanoj 21.04.2010. godine donijela Odluku broj: D-3-13-7/10, kojom je usvojila Pravilnik o reprezentaciji i korištenju poslovnih kartica. Pravilnikom je utvrđen način i postupak korištenja sredstava namijenjenih za troškove reprezentacije, visina sredstava namijenjenih za troškove reprezentacije i korisnici reprezentacije. Prema istom Pravilniku, visina sredstava namijenjenih za troškove reprezentacije utvrđuje se za svaku godinu Planom poslovanja, dok se sredstva dodjeljuju utvrđenim korisnicima na osnovu rasporeda Uprave. Prema istom Pravilniku, pravo na poslovne kartice imaju Predsjednik Uprave, članovi Uprave, tajnik Uprave i članovi Odbora direktora koji su i odgovorni za sve troškove nastale po ovim karticama na teret Društva. U 2010. godini, ovo pravo imalo je 9 uposlenika, u mjesečnim iznosima od po 2.000 KM, koliko je odobreno tajniku i članovima Odbora direktora, do 11.000 KM, koliko je bilo odobreno Predsjedniku Uprave. Odobreni iznosi nisu iskorišteni. Po osnovu korištenja poslovnih kartica u svrhu reprezentacije u 2010. godini ukupno je utrošeno 40.402 KM. Novom Odlukom Uprave od 17.11.2010. godine, odobren je mjesečni limit za potrošnju poslovnim karticama u iznosu od 24.000 KM, koji je u jednakim iznosima (po 6.000 KM) raspoređen samo na članove Uprave.

Ukalkulirana rezerviranja iskazana u iznosu od 3.114.632 KM, u odnosu na prethodnu godinu, manja su za 2,04 %. Ista se odnose na ukalkulirana rezerviranja po sudskim sporovima, rezerviranja za otpremnine, shodno MRS 19 – Primanja uposlenih i naknade članovima Uprave.

- **Ukalkulirana rezerviranja po sudskim sporovima** iskazana u iznosu od 2.934.862 KM, izvršena su na osnovu pokrenutih sudskih sporova od strane djelatnika Društva. Najveći dio u iznosu od 2.528.344 KM odnosi se na tužbe djelatnika zbog umanjenja satnice, iznos od 246.914 KM odnosi se na naknade šteta i otpremnine, a preostalih 159.605 KM odnosi se na pokrenute tužbe po osnovu nepotpune primjene Kolektivnog ugovora u periodu od 2002. do 2006. godine.

U vezi predmetne tužbe, Općinski sud u Mostaru donio je prvostepenu presudu kojom je poništio Odluku o visini bruto satnice od 02.06.2009. godine. Pokrenut je i još uvijek se vodi drugostepeni postupak kod Kantonalnog suda u Mostaru.

- **Rezerviranja za otpremnine u iznosu od 92.951 KM** izvršena su na osnovu aktuarske procjene – procjene aktuara, sukladno MS 19 – Primanja zaposlenih.
- **Naknade članovima Uprave** iskazane su u iznosu od 86.818 KM.

U okviru pozicije ukalkulirana rezerviranja iskazane su i ove naknade. Radi se o naknadama za izvršnog direktora za financije, člana Uprave, predloženog i angažiranog ispred HT d.d. Zagreb, shodno Ugovoru o strateškoj suradnji iz 2008. godine. Obzirom da po osnovu angažmana istog člana, do datuma bilance nisu zaprimljeni računi HT d.d. Zagreb, izvršena su predmetna rezerviranja.

Obzirom na naprijed konstatovano, smatramo da provedene transakcije i računovodstveni postupci iskazani i na ovoj poziciji nisu provedeni sukladno važećim zakonskim propisima, o čemu smo već konstatirali u prethodnom dijelu nalaza, u okviru pozicije „TSA sporazumi“.

Troškovi za prodano iskazani su u iznosu od 56.523.822 KM.

Ove rashode čine troškovi prodane robe u iznosu od 16.461.425 KM, troškovi interkonekcije u iznosu od 16.095.671 KM, troškovi prodanih usluga u iznosu od 14.001.842 KM, troškovi roaming usluga u iznosu od 9.088.545 KM, troškovi testnih kartica u iznosu od 518.198 KM i usklađivanje vrijednosti zaliha u iznosu od 143.241 KM.

Finansijski rashodi iskazani u iznosu od 10.201.493 KM, u odnosu na prethodnu godinu veći su za 10,93 %. U okviru istih, najveće su kamate po osnovu GSM i UMTS licenci u iznosu od 8.159.739 KM. Ostale kamate po osnovu finansijskih i robnih kredita i lizing poslova iznose 1.655.931 KM, negativne tečajne razlike 230.834 KM i zatezne kamate 154.989 KM. Zatezne kamate odnose se na zatezne kamate po kreditima i finansijskom lizingu, zatezne kamate po rješenjima o kontroli poreza i doprinosa i zatezne kamate po sudskim rješenjima.

Gubici od umanjenja vrijednosti stalne imovine u iznosu od 83.939 KM odnose se na knjigovodstvenu vrijednost rashodovanih stalnih sredstava po popisu.

Ostali rashodi iskazani u iznosu od 11.279.178 KM, u odnosu na prethodnu godinu manji za 28,18 %. Ostali rashodi u najvećem dijelu, u iznosu od 5.824.862 KM, odnose se na troškove sufinansiranja, a 4.331.185 KM na vrijednosno usklađivanje (ispravku) potraživanja od kupaca. Naknadno utvrđeni rashodi iz prethodnih godina iznosili su 891.310 KM, a preostalih 231.821 KM čine manjkovi, škart materijala, reklamacije po odlukama i novčane kazne.

Troškovi sufinansiranja u najvećem dijelu u iznosu od 5.090.072 KM odnose se na sufinansiranje JP „Hrvatske pošte“ d.o.o. Mostar, sukladno Sporazumu iz 2002. godine. Sufinansiranje se vrši mjesečno, u iznosu od 636.259 KM. Sve utvrđene obaveze za 2010. godinu nisu izmirene. Zbog izmirenja naknadno utvrđenih poreznih obaveza od strane nadležne Porezne uprave, po osnovu naknadno utvrđenih obaveza poreza na dobit, a u vezi predmetnog sufinansiranja, nisu izmirene obaveze za XI i XII 2010. godine.

Preporuke:

Usuglasiti status osoba angažiranih od strane strateškog partnera sa važećom zakonskom regulativom. Dosljedno i u potpunosti postupati sukladno Zakonu o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja u institucijama Federacije BiH i javnih poduzeća u većinskom vlasništvu Federacije BiH i Zakonu o porezu na dohodak.

U cilju efikasnosti i transparentnosti svih učesnika u ovim aktivnostima ugovore o medijskom oglašavanju trebalo zaključivati direktno sa medijima, bez angažiranja bilo kakvih posrednika.

4.11 Finansijski rezultat

U 2010. godini iskazana je neto dobit u iznosu od 7.572.818 KM.

U Izvješću o poslovanju za 2010. godinu navodi se da je poslovanje bilo opterećeno teškom gospodarskom situacijom u zemlji. U Izvješću su konstatirani razlozi i uzroci neostvarenja svih planiranih ciljeva, i to uglavnom objektivni, od kojih navodimo samo neke: velika stopa nezaposlenosti, slaba potražnja i smanjena kupovna moć i potrošnja.

Slažemo se sa naprijed navedenim, ali smatramo da na rezultate poslovanja u značajnoj mjeri imaju utjecaja i subjektivni razlozi, a prije svega neefikasnost Uprave i organa upravljanja, ali i dosta inertan i pasivan odnos osnivača, posebice predstavnika državnog kapitala, o čemu je u značajnom dijelu konstatirano u prethodnom dijelu nalaza. Stoga i smatramo da bi poslovni rezultati Društva trebali da budu znatno bolji.

Ako se ima u vidu vrsta djelatnosti i opći trend rasta korisnika svih vrsta usluga koje se pružaju, ostvarena stopa profitabilnosti od 3,74 %, po našem mišljenju je nedovoljna i više je nego simbolična. Stopa profitabilnosti za ovu vrstu djelatnosti treba da bude mnogo veća. Više je nego izvjesno da nisu iskorišteni svi raspoloživi resursi i da se skoro u svim segmentima poslovanja troškovi mogu racionalizirati i povećati uštede. Uzimajući u obzir naprijed navedeno, ni Ugovor o strateškoj suradnji iz siječnja 2008. godine, zaključen sa „HT“ d.d. Zagreb, nije ispunio realna očekivanja. Naprotiv, rezultati poslovanja Društva u odnosu na poslovne godine prije njegova zaključenja su lošiji, što se ilustruje u narednoj tabeli:

Opis - Pozicija	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	Ukupno
UKUPAN PRIHOD	211.586.331	243.065.020	249.708.330	242.772.984	238.628.772	1.185.761.437
RASHODI	191.105.519	224.263.082	244.020.908	234.893.256	229.714.152	1.123.996.917
BRUTO DOBIT	20.480.812	18.801.938	5.687.422	7.879.728	8.914.620	61.764.520
NETO DOBIT	18.960.583	17.201.346	4.278.600	6.062.750	7.572.819	54.076.098

Kao što se vidi iz naprijed navedene tabele, u proteklih pet godina (od povrata „Eronet“-a i njegova pripajanja Društvu), ukupna neto dobit iskazana je u iznosu od 54.076.098 KM. Naglašavamo, da u istom periodu nije vršeno zakonsko izdvajanje u rezerve, a dioničarima su, samo u dvije godine, izdvojene dividende. Tako je iz dobiti za 2006. godinu izdvojeno 3.592.599 KM, a iz dobiti za 2009. godinu 6.000.000 KM. Izdvojene dividende iz dobiti za 2009. godinu još uvijek nisu uplaćene.

Imajući u vidu navedeno i činjenicu da je djelatnost Društva jedna od najprofitabilnijih, prema svim parametrima i uporednim pokazateljima u odnosu na konkurenciju, dobit bi trebala biti mnogo veća. Pored svega navedenog, uključujući i neophodnost potpunog objedinjavanja informacionog sustava i funkcioniranja kao jedinstvenog poduzeća, naša je procjena da bi se dosljednom primjenom važećih propisa o javnim nabavkama, osim osiguranja konkurencije i postizanja transparentnosti, povećala i efikasnost u korištenju sredstava, što bi u svakom slučaju uticalo i na bolje rezultate poslovanja i ostvarenje veće dobiti.

4.12 Sudski sporovi

Prema podacima nadležnog Sektora za pravne i regulatorne poslove, na datum bilance, protiv Društva se vodi 18 sudskih sporova, u ukupnoj procijenjenoj vrijednosti od 4.615.548 KM, od čega se najveći dio u iznosu od 4.131.344 KM odnosi na tužbe djelatnika Društva zbog umanjenja satnice, u odnosu na važeći kolektivni ugovor.

Istovremeno, Društvo je utužilo i vodi 58.334 sudska spora protiv pravnih i fizičkih osoba u ukupnoj vrijednosti od 36.969.132 KM. Najveći broj, 58.329, u vrijednosti od 35.125.233 KM, odnosi se na tužbe protiv korisnika po osnovu nenaplaćenih potraživanja za pružene telekomunikacijske usluge, dok je 5 sporova u vrijednosti od 1.843.898 KM pokrenuto po osnovu naknade štete i osnove bez stjecanja.

4.13 Nabave

Nabave nisu centralizirane, ne provode se na nivou Društva, već po organizacionim dijelovima, u dvije korporativne jedinice i dvije direkcije.

Prema prezentiranim podacima, na nivou Društva je u 2010. godini zaključeno 2.667 ugovora u vrijednosti od 63.201.294 KM. Od ukupnog broja ugovora, putem pregovaračkog postupka bez objave obavještenja zaključen je 71 ugovor u vrijednosti od 35.788.678 KM, što predstavlja 56,63 % u odnosu na ukupno zaključene, 174 ugovora zaključeno je putem otvorenog postupka u vrijednosti od 24.645.716 KM, 54 ugovora putem konkurentskih zahtjeva u vrijednosti od 1.877.566 KM i 2.368 ugovora direktnim sporazumom, u vrijednosti od 889.334 KM.

Od ukupnog broja provedenih postupaka i zaključenih ugovora, u postupku predmetne revizije revidirali smo 26, u vrijednosti od 35.564.695 KM, od čega 13 ugovora dodijeljenih putem pregovaračkih postupaka bez objavljivanja u vrijednosti od 23.625.880 KM, 6 ugovora dodijeljenih putem otvorenih postupaka u vrijednosti od 11.520.821 KM i 7 ugovora dodijeljenih putem konkurentskih zahtjeva u vrijednosti od 417.994 KM.

Revizijom provedenih postupaka i procedura dodjele ugovora putem otvorenih postupaka i konkurentskih zahtjeva, utvrdili smo da su isti u najvećem dijelu provedeni sukladno procedurama propisanim Zakonom o javnim nabavkama BiH, njegovim provedbenim i vlastitim aktima. U predmetnim, revidiranim slučajevima dodjele ugovora uglavnom je osigurana efikasnost i pravična i aktivna konkurencija među potencijalnim dobavljačima.

Izuzetak predstavljaju ugovori vezani za reklamu i propagandu, u predmetima "Zakup i planiranje medija" (LOT 1 – Direkcija za pokretnu mrežu i LOT 2 – Direkcija za nepokretnu mrežu) i "Marketinške komunikacije" (LOT 1 – Direkcija za pokretnu mrežu i LOT 2 – Direkcija za nepokretnu mrežu). Iako su isti dodijeljeni putem otvorenih postupaka, ne možemo potvrditi njihovu potpunu efikasnost i transparentnost. Prema tenderskoj dokumentaciji, od ponuđača je traženo da cijene u ponudama budu date po tzv. „simultanom trošku“, koja predstavlja prosječnu cijenu po svim traženim medijima (preko 100, od TV i radio postaja, printanih medija i reklamnih panoa do interneta), uz mogućnost podugovaranja. Drugim riječima, tenderska dokumentacija za ove ugovore sačinjava se na način da se kao ponuđači mogu pojaviti samo posrednici. Stoga su i svi dosadašnji ugovori dodijeljeni agencijama. Ponuđači su izabrani na temelju kriterija „ekonomski najpovoljnija

ponuda“, u okviru kojeg je učešće cijene 90 %, a preostalih 10 % učešće kvalitete i metodologije izrade, odnosno, stručne ocjene ponuđenih kreativnih rješenja. Neovisno o ponuđenim cijenama, sa izabranim ponuđačima zaključeni su ugovori u vrijednostima utvrđenim godišnjim Planom poslovanja. Ugovori su dodijeljeni agencijama „S.V.- RSA“ d.o.o. Sarajevo i „Via Media“ d.o.o. Sarajevo.

Nakon provedenog postupka, sa agencijom „S.V.- RSA“ d.o.o. Sarajevo zaključen je:

1. Okvirni sporazum o pružanju usluga planiranja i zakupa medija (za LOT 1), broj: A-9989, od 07.09.2010. godine, na iznos 4.500.000 KM;

a sa agencijom „Via Media“ d.o.o. Sarajevo slijedeći ugovori:

1. Okvirni sporazum o pružanju usluga planiranja i zakupa medija (za LOT 2), broj: D-7212/10, od 07.09.2010. godine, na iznos 1.600.000 KM.

2. Okvirni sporazum o pružanju marketinških komunikacija (za LOT 1), broj: A-9988, od 07.09.2010. godine, na iznos 2.500.000 KM;

3. Okvirni sporazum o pružanju marketinških komunikacija (za LOT 2), broj: D – 7211/10, od 07.09.2010. godine, na iznos 1.000.000 KM.

Nismo se uvjerali da je ovakav pristup dodjele ugovora vezanih za reklamu i propagandu u potpunosti efikasan i transparentan. Posebno ako se ima u vidu način na koji je definirana tenderska dokumentacija i dosta složeno i zahtjevno praćenje realizacije ugovora.

Obzirom na naprijed konstatirano, a imajući u vidu i činjenicu da se radi o javnom poduzeću, smatramo da bi, u cilju efikasnosti i transparentnosti svih učesnika u ovim aktivnostima, ugovore o medijskom oglašavanju nakon provedenih propisanih procedura trebalo zaključivati direktno sa medijima, bez angažiranja bilo kakvih posrednika.

Jedna od kvalifikacija koja je data u reviziji za prethodnu godinu odnosila se na pregovaračke postupke javnih nabavki.

Iako je i od strane Odjela za internu reviziju i Odbora za reviziju ukazivano na nepotpunu primjenu i nepoštivanje propisanih postupaka javnih nabavki, a što je potvrđeno i na zajedničkom sastanku Odbora za reviziju sa članovima Povjerenstva imenovanog od strane Nadzornog odbora, Uprava i dalje smatra da bi dosljednom primjenom Zakona, u sadašnjim uvjetima privređivanja i pod uticajem konkurencije (privatnog sektora za koji ne važe ovi propisi) došlo do značajnog pada prodaje usluga i smanjenje učešća na tržištu mobilne telefonije, što bi ugrozilo i samo poslovanje. Stoga se Uprava opredijelila da prodaju mobilnih uređaja provodi postupkom komisije prodaje.

Ne možemo potvrditi ni da je prodaja mobilnih uređaja koja se provodi postupkom komisije prodaje najefikasnija. Iako Društvo prodaje mobilne uređaje u svoje ime, a za tuđi račun, nismo se uvjerali da su odabrani dobavljači najpovoljniji.

Naime, u drugoj polovini 2010. godine, proveden je postupak nabavke brendiranih mobilnih uređaja marke „NOKIA“. Postupak nabave proveden je putem pregovaračkog postupka, ali se po prvi put pojavilo više ponuđača - distributera, pa je s tim u vezi, ponuđena i niža cijena u odnosu na prethodne. Zbog datih kvalifikacija u prethodnoj reviziji, postupak je poništen. Istovremeno, pokrenute su aktivnosti na prodaji mobilnih aparata putem komisije prodaje. Za dobavljača naprijed navedene marke mobilnih aparata koje prodaje putem komisije prodaje izabran je dobavljač koji na prethodno provedenom pregovaračkom postupku (poništenom) nije bio najpovoljniji.

U cilju ostvarenja što boljih poslovnih rezultata, Društvo i za ovakav vid prodaje trebalo da izabere najpovoljnijeg dobavljača, posebno ako se ima u vidu da putem prodaje aparata prodaje i svoje usluge, tzv. „asemblirane usluge“. Stoga i smatramo da je važnije da se putem nižih cijena mobilnih aparata poveća promet i da u ovakvim slučajevima komisije prodaje visina provizije ne treba da bude prioritet, već ukupan promet aparata.

I u slučajevima dodjele ostalih ugovora putem pregovaračkih postupaka bez objave obavještenja, za pojedine ugovore o nabavkama usluga tehničke podrške, održavanja i servisiranja postojeće opreme, njene dogradnje, proširenja i unapređenja (kao primjer navodimo ugovore sa dobavljačima: „Nokia Siemens Networks“ d.o.o. Zagreb, „Anritsu“ Denmark, „Huawei Technologies“ d.o.o. Sarajevo, „HR Pro“ d.o.o. Zagreb), nismo se uvjerali da su u potpunosti ispunjeni uslovi nabavke iz tačke 3. istog člana Zakona.

U svim revidiranim slučajevima nismo se uvjerali kako je i na koji način ovlaštení podnosilac zahtjeva došao do saznanja da je predloženi kandidat jedini autorizovani i kvalifikovani partner traženih kompanija za pružanje usluga održavanja njihove opreme. Smatramo da je za ovakve slučajeve prioritetno istraživanje tržišta u širem okruženju i analiza iste ili slične kompatibilne opreme. U pojedinim slučajevima trebalo bi preispitati funkcionalnost i isplativost, pa čak i mogućnost njene zamjene.

Stoga je po našem mišljenju neophodno redovito i u kontinuitetu analizirati tržište i preispitivati eventualnu mogućnost iznalaženja drugih rješenja, alternativnih ponuda ili zamjene cjelokupne, neke bolje kompatibilne opreme.

Rezimirajući naprijed navedeno, a imajući u vidu, s jedne strane, važeće zakonske propise o javnim nabavkama, a s druge strane, uvažavajući sve zahtjeve Društva i cijeneći njegove potrebe, a sve u cilju osiguranja što efikasnijeg načina korištenja sredstava i osiguranja pravične i aktivne konkurencije među potencijalnim dobavljačima, uz ostvarenje jednakog tretmana, nediskriminacije i transparentnosti, smatramo da Društvo treba da smanji pregovaračke postupke bez objave obavještenja o nabavci, obzirom da su takvi postupci najmanje konkurentni i transparentni i treba ih koristiti samo u izuzetnim slučajevima.

Provođenjem postupaka javnih nabavki u kojima u značajnom dijelu preovladavaju pregovarački postupci bez objave obavještenja, nije osiguran najefikasniji način korištenja sredstava, pravična i aktivna konkurencija među potencijalnim dobavljačima, nediskriminacija i transparentnost, što su osnovni principi i svrha Zakona o javnim nabavkama BiH i njegovih provedbenih akata.

Preporuka:

Radi osiguranja najefikasnijeg načina korištenja sredstava, pravične i aktivne konkurencije i transparentnosti, u svim slučajevima nabavki dosljedno i u potpunosti postupati sukladno sa procedurama propisanim Zakonom o javnim nabavkama BiH i njegovim provedbenim aktima i na taj način poštivati i član 34. Zakona o javnim poduzećima u Federaciji BiH.

5. KOMENTAR

Uprava Društva je u ostavljenom roku dostavila Očitovanje na Nacrt Izvješća o reviziji finansijskih izvješća, broj: D – 11843/11, od 12. kolovoza 2011. godine. U Očitovanju, koje u biti predstavlja komentar na predmetni Nacrt izvješća, a uz koji je priložena i dodatna dokumentacija, date su primjedbe i dodatna pojašnjenja za određene konstatacije u nalazu, date preporuke i izraženo mišljenje.

Prihvaćeni su dokumentaciono opravdani dokazi i sve što je imalo realnu osnovu za korekciju uključeno je u Izvješće. Za veći dio navoda i konstatacija u Očitovanju za koje nije bilo osnova, šire obrazloženje dato je u posebnom aktu, Pismu Upravi, broj: 06-2-1/11, od 07.09.2011. godine.

**Rukovodilac Sektora
za finansijsku reviziju**
Mirsada Janjoš, dipl.oec.

Voda tima
Sead Čorbo, viši revizor za fin.reviziju, dipl.oec.

Član tima
Fuad Velić, viši revizor za fin.reviziju, dipl.oec.